

KAMK • University
of Applied Sciences

BUSINESS TKI - Hanketyöllä kehitetään yritysten toimintaa ja opetusta Dahl Päivi ja Leinonen Anna-Reetta (toim.)

BUSINESS TKI –

Hanketyöllä kehitetään yritysten
toimintaa ja opetusta

Päivi Dahl ja Anna-Reetta Leinonen (toim.)

Kajaanin ammattikorkeakoulun julkaisusarja B

Raportteja ja selvityksiä 170

Yhteystiedot:

Kajaanin Ammattikorkeakoulun kirjasto

PL 240, 87101 KAJAANI

Puh. 044 7157042

Sähköposti: amkkirjasto@kamk.fi

<http://www.kamk.fi>

Kajaanin ammattikorkeakoulun julkaisusarja B 170 / 2023

ISBN 978-952-7522-26-4

ISSN 1458-915X

Kannen kuva: Olli Isoranta, Kajaanin amk (kehotteet tekoälylle)

Sisällys

1	Esipuhe	1
2	Vastuullinen yritystoiminta varmistaa tulevaisuuden kilpailukyvyn, Lappalainen Jaana ja Dahl Päivi	2
3	Hankinnoista nostetta ja elinvoimaa Kainuun pienyrityksille, Jarva Marisanna	12
4	Yrityksen myönteinen etätyökulttuuri rekrytointivalttina, Lukkari Tarja.....	17
5	Menestyksen verkostot, Takanen Johanna	21
6	Mentoroinnista hyötyy moni, Kuittinen Pia	25
7	Asiakaskokemuksesta vastuullisuuden kilpailuetuun – Digipolkuja yrittäjille, Takanen Johanna.....	29
8	Hankevalmennuksen integrointi opetukseen – etävuorovaikutusta lähivalmennuksena, Dahl Päivi	34
9	Verkko-ohjaus yksilöllisen opintopolun tukena, Stricker Rea	38
10	Howspace-oppimisympäristön testausta hankkeessa, Dahl Päivi.....	42
	Kirjoittajat	48

1 Esipuhe

Vuonna 2023 Business-osaamisalueella oli menossa useita hankkeita, joissa digitaalisuus ja vastuullisuus olivat merkittävässä roolissa. Osallistujia liiketalouden ja matkailun koulutusten hankkeiden toimenpiteissä oli useita satoja henkilöitä ja kymmeniä yrityksiä.

Liiketalouden koulutusalan hankkeissa oli yritysten digitalisaatio keskiössä usean eri hankkeen toimesta. Yritysten auttaminen digimarkkinoille, kouluttaminen hyödyntämään niitä ja tuoreimpien tietojen päivittäminen saivat hyvän vastaanoton muun muassa Kajaanin Yrittäjien puolelta.

Liiketalouden hankkeissa kannustimme yrityksiä hyödyntämään datataloutta ja tekoälyä, kehittimme avoimen opintojen tarjontaa ja sitä kautta KAMKin vaikuttavuutta Kainuun ulkopuolelle. Toteutimme myös erilaisia tutkimuksia koulutuksen osaamisen kehittämiseksi ja huomioimme myös sukupuolten tasa-arvoon liittyvän liiketoiminnan kehittämisen tarpeet. Olimme myös mukana kehittämässä muun muassa teknologialähtöistä liiketoimintaa ja uusien alan yritysmahdollisuuksien sijoittumista Vuokattiin.

KAMKin vuotuinen hankevolyyymi matkailun ja liiketalouden osalta vaihtelee 1,5–2,5 miljoonan euron välillä ja hankkeissa työskentelee 25–40 osaajaa. Hankkeiden sisältö vaihtelee alueen tarpeiden, KAMKin oman kehittämisen sekä kotimaisten ja ulkomaisten kumppaneidemme tarpeiden mukaan.

Jokainen hanke kytketään osaksi jotakin KAMKin koulutusta ja tästä muodostuu osa Opetus- ja kulttuuriministeriöltä tulevaa vuotuista perusrahoitusta. Hankevolyyymillä on siis suuri merkitys paitsi hankkeen vaikutuksen, myös rahoituksen näkökulmasta. On syytä kuitenkin muistaa, että tämäkin rahoitus tulee kolmen seuraavan vuoden aikana keskiarvolla laskien.

Hankkeiden rahoitus riippuu rahoittajasta. EU-hankkeet ovat 100 % rahoitettuja, aluerahoitus kattaa tyypillisesti 70–80 % kokonaisrahoituksesta ja esimerkiksi yrityshankkeet 50 %. Tämä tarkoittaa sitä, että KAMKin tulee kattaa loput omalla rahoituksella tai mieluummin löytää yritykset mukaan rahoittamaan osaa tuota puuttuvaa loppurahoitusta.

Kiitän kaikkia Business-osaamisalueen hankkeissa mukana olleita!

Jari Kähkönen, Business-osaamisaluejohtaja, Kajaanin ammattikorkeakoulu

2 Vastuullinen yritystoiminta varmistaa tulevaisuuden kilpailukyyn, Lappalainen Jaana ja Dahl Päivi

Tämän artikkelin tavoitteena on avata, mitä kestävä kehitys ja vastuullisuus on ja mitä ne tarkoittavat, ja kuinka ne tulee huomioida yritystoiminnassa. Artikkelissa käsitellään myös yrityksen etiikkaa ja yhteiskuntavastuuta sekä vastuullisuusraportointia.

Nykyään yrityksen kaikki sidosryhmät odottavat vastuullista toimintaa. Vastuullisuus vaikuttaa yrityksen kilpailukyyn sekä heijastuu myös rekrytointiin. Erityisesti nuoret sukupolvet ovat työpaikkaa etsiessään kiinnostuneita siitä, miten yritys huolehtii vastuullisuudesta ja miten yrityksen toiminta vaikuttaa ympäristöön, ihmisiin ja talouteen. Yritysvastuun konkreettinen toteutuminen heijastuu niin työntekijöihin kuin asiakkaisiin sekä yrityksen toimintaympäristöön ja ympäröivään yhteiskuntaan.

Yritykset viestivät ja raportoivat vastuullisuudesta aktiivisemmin kuin aiemmin. Vastuullisuusraportointi kertoo yritysten toiminnan kestävydestä ja vaikutuksesta ihmisiin ja ympäristöön mutta myös toimintaan liittyvistä riskeistä ja mahdollisuuksista. Raportointivelvollisuus koskettaa erityisesti suuryrityksiä, mutta myös pienemmät yritykset kertovat vapaaehtoisesti toiminnastaan avoimesti ja se lisää yritysten toiminnan vastuullisuuden läpinäkyvyyttä.

Kestävä kehitys

Kestävä kehitys määriteltiin YK:ssa ns. Brundtlandin komissiossa 1980-luvun lopulla sosiaalisesti, taloudellisesti, ympäristöllisesti ja kulttuuriseksi kehitykseksi, joka ei vaaranna tulevien sukupolvien oikeutta omaan kehitykseensä. (Suomen YK-liitto, n. d.) Kestävä kehitys on maailmanlaajuisesti, alueellisesti ja paikallisesti tapahtuvaa jatkuvaa ja ohjattua yhteiskunnallista muutosta, jonka päämääränä on turvata nykyisille ja tuleville sukupolville hyvät elämisen mahdollisuudet. Tämä tarkoittaa, että ympäristö, ihminen ja talous otetaan tasavertaisesti huomioon päätöksenteossa ja toiminnassa olipa kyse yksilön, yrityksen tai jonkin organisaation toiminnasta.

Maaailman kaikkien maiden kestävä kehityksen työtä ohjaa vuonna 2015 YK:ssa sovittu kestävä kehityksen globaali toimintaohjelma, josta käytetään nimeä Agenda2030 (kuva 1). Se sisältää 17 tavoitetta, jotka maiden tulisi yhdessä saavuttaa vuoteen 2030 mennessä. (UNDP, n. d.)

Kuva 1. Agenda2030 tavoitteet. Kuvan lähde: UNDP.

Agenda2030 on erityisen merkittävä varsinkin kahdesta syystä: 1) Sen sisältämät tavoitteet ovat samat kaikille maailman maille, vaikka eri asiat painottuvat eri maiden kohdalla maan kehitystasosta riippuen. 2) Se korostaa tavoitteiden keskinäisriippuvuutta, eli sitä että tavoitteita edistetessä pitää huomioida toimenpiteiden vaikutukset muihin tavoitteisiin ja että ympäristöllistä, sosiaalista ja taloudellista kestävyttä pitää tarkastella yhdessä.

Vastuu Agenda2030:n tavoitteiden saavuttamisesta on maiden hallituksilla. Osana toimeenpano-ohjelmaa hallitukset ovat sitoutuneet laatimaan kansalliset suunnitelmat siitä, miten Agenda2030:n tavoitteet saavutetaan, ja raportoimaan toimeenpanotyön edistymisestä YK:lle.

Hallituksen ohella myös yrityksillä, tutkimuksella ja yhteiskunnan kaikilla toimijoilla on merkittävä rooli tavoitteiden toteutumisessa. Yritykset voivat vaikuttaa jättämäänsä hiilijalanjälkeen ja kädenjälkeen esimerkiksi työntekijöiden työoloihin ja valmistettavien tuotteiden ympäristöystävällisyyteen olipa kyse raaka-ainesta, valmisprosessista, alihankinnasta tai tuotteiden kuljetuksesta. Julkisina toimijoina yliopistot ja tutkimuslaitokset voivat tuottaa kestävyystietoa ja innovaatioita. Yksityiset ihmiset taas voivat omalta osaltaan osallistua tavoitteiden saavuttamiseen omalla toiminnallaan ja kulutuskäyttäytymisellään. (Elkington, 1994).

Kestävään kehitykseen vaikuttaa olennaisesti se, kuinka taloudellinen ja yhteiskunnan kehitys edistää maan asukkaiden hyvinvointia. Kansalaisten perushyvinvointi on yksi tärkeä edellytys ekologisen kestävyuden edistämiseksi ja sen yhteiskunnalliselle hyväksyttävyydelle.

Yritykset ja eettisyys

Etiikka tarkoittaa reflektoitua eli pohdittua näkemystä oikeasta ja väärästä. Moraali on etiikan lähikäsite ja sillä tarkoitetaan ihmisen käsityksiä oikeasta ja väärästä. Yrityksen etiikka kuvastaa yrityksen näkemystä oikeasta ja väärästä.

Eettinen yritys pyrkii toimimaan siten, että se tuottaa yhteiskunnalle hyötyjä ja toimii lakien, sääntöjen sekä määrittelemiensä arvojen ja periaatteiden mukaisesti. Enää ei kuitenkaan riitä, että toiminnassa otetaan huomioon ainoastaan lakipykälien asettamat vaatimukset, vaan toiminnan tulee mukailla myös ulkopuolisten tahojen asettamia moraalisia ja eettisiä vaatimuksia (Harmaala & Jallinoja, 2012). Eettiset periaatteet kirjataan yleensä yhteiseksi ohjesäännöksi, josta voidaan käyttää termiä liiketapaperiaatteet, eettiset toimintaohjeet, eettiset ohjesäännöt, eettiset liiketoimintatavat, toimintaperiaatteet, eettinen ohjeisto tai Code of Conduct. Ohjeiston tärkein tehtävä on kuvata työntekijöille yhteiset pelisäännöt siitä, mikä on organisaatiossa sallittua ja mikä ei; mikä on yhteinen tapa toimia. Sääntöjen tulisi toimia henkilöstön yhteisenä ohjeena. Ne konkretisoivat henkilöstölle sen, mitä arvojenmukainen toiminta käytännössä tarkoittaa. (Ratsula, 2017)

Eettisyyttä on helppo lähteä tulkitsemaan esimerkiksi ihmisoikeuksien ja ympäristön suojelun kannalta. Eettinen yritys ei käytä lapsityövoimaa ja pyrkii vähentämään tai välttämään saastuttamista. Nämä sekä yleinen liiketoiminnan rehellisyys ja lainmukaisuus ovat yleisesti tunnistettuja eettisiä sääntöjä, joita suurin osa nykypäivän yrityksistä jo noudattaa.

Yritykset viestivät aktiivisesti eettisyydestä, kestävän kehityksestä ja vastuullisuudestaan. Vaatealan toimijat ovat viime vuosina olleet julkisuudessa ihmisoikeuksiin ja ympäristön kuormitukseen liittyvien syytösten vuoksi. Suomalaiset toimijat ovatkin ryhtyneet toimenpiteisiin eettisyyden varmistamiseksi ja myös viestivät siitä aktiivisesti. Esimerkiksi Partioaitta viestii näin:

”Luonnon puolella. 365 päivää vuodessa. Meitä motivoi luonnon hyvinvointi. Siksi me Partioaitassa teemme joka päivä valintoja luonnon puolesta: tarjoamme tarkoin kriteerein valittuja Vihreämpi valinta -tuotteita, vuokraamme, huollamme ja kierrätämme vaatteita ja varusteita, pienennämme omia päästöjä ja lahjoitamme rahallista Ympäristöbonusta luonnon ja siitä nauttivien ihmisten hyvinvointiin.” (Partioaitta n. d.)

Yrityksen etiikkaa voidaan tarkastella sekä yksilön että yrityksen näkökulmasta. Yksilön näkökulmasta tarkastelussa voidaan tutkia esimerkiksi sitä, millaista yksilön eettinen tietoisuus ja toiminta on ja miten yksilö toteuttaa eettisesti oikeina pitimiään periaatteita työtehtävissään. Yritysjohdon osalta voidaan tarkastella sitä, poikkeako johtajan työroolissa noudattama etiikka hänen omasta

yksityisestä etiikastaan. Toisaalta voidaan tarkastella yrityksen toimintaan liittyviä eettisiä kysymyksiä suhteessa yksilöihin, ryhmiin ja ympäröivään yhteiskuntaan. Esimerkiksi kysymykset henkilöstön kohtelusta, tuoteturvallisuudesta tai reilusta mainonnasta ovat pohjimmiltaan eettisiä. Eettinen liikkeenjohto pyrkii ohjaamaan yrityksen toimintaa suunnittelusta toteutukseen, seurantaan ja toiminnan korjaamiseen eettisiä periaatteita noudattaen. Eettisen johtajuuden tavoitteena on varmistaa, että yrityksessä toimivat käyttäytyvät odotetulla ja eettisesti kestäväällä tavalla, vaikka eteen tulee monimutkaisia ja erilaisia tilanteita. (Harmaala & Jallinoja, 2012.)

Liiketoiminnan etiikkaa korostettaessa yritysten yhteiskuntavastuussa on kysymys siitä, millaisia moraalisia velvollisuuksia yrityksillä on paikallisesti ja globaalisti. Enää ei riitä se, että varmistetaan oman toiminnan eettisyys. Yritykset tekevät yhä enemmän linjauksia esimerkiksi sen koko toimitus- ja arvoketjun suhteen määrittelemällä millaisia toimittajia ja jälleenmyyjiä yrittäjä haluaa liiketoiminnassaan käyttää. Yrityksillä on eettinen velvollisuus edistää yhteiskunnallisesti hyviä asioita riippumatta siitä, millaisia vaikutuksia sillä on yrityksen maineelle tai riskille. (Harmaala & Jallinoja, 2012.)

Yritysten yhteiskuntavastuu ja liiketoiminnan vastuullisuus

Yritysten vastuullisuudesta on käyty keskustelua jo 1950-luvulta lähtien. Ensimmäinen kattava keskustelu liike-elämän etiikasta ja sosiaalisesta vastuusta pohjautuu Bowen (1953) julkaisuun. Hänen mukaan liikemiesten velvollisuus on harjoittaa sellaista politiikkaa ja tehdä sellaisia päätöksiä sekä noudattaa sellaisia toimintalinjoja, jotka ovat toivottavia yhteiskuntamme tavoitteiden ja arvojen kannalta (Bowen, 1953).

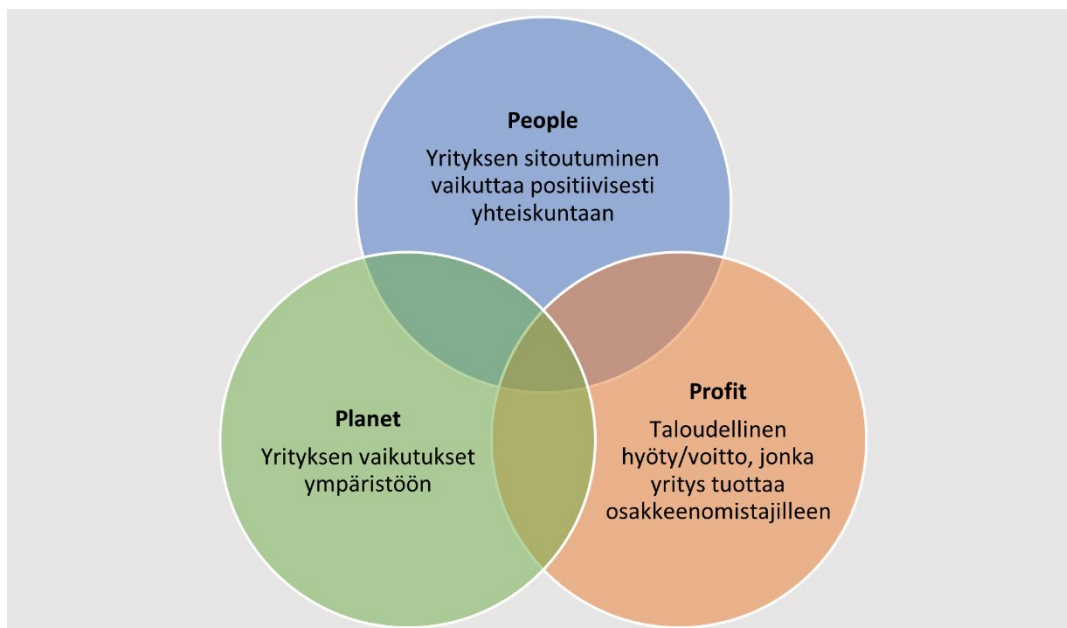
Kysymykseen, mitä yrityksen vastuullisuudella tarkoitetaan Milton Friedmanin tunnettu vastaus on: ”yrityksen tehtävänä on tehdä mahdollisimman paljon rahaa osakkeenomistajille”. Friedmanin (1970) mukaan yritysten tärkein sosiaalinen vastuu on kasvattaa voittojaan ja ennen kaikkea yrityksen suurin vastuu on osakkeenomistajien tyytyväisyys. Siksi yrityksen tulisi aina pyrkiä maksimoimaan tulonsa lisätäkseen osakkeenomistajien tuottoja. (Friedman, 1970.)

Kestävän kehityksen määrittelemisen yhteydessä 1980-luvulla määriteltiin kestävän kehityksen kolme keskeistä ulottuvuutta – ympäristö, sosiaalinen vastuu ja taloudellinen toiminta –, joilla on merkittävä keskinäinen riippuvuus ihmiskunnan hyvinvoinnin kehityksessä. Yrityksen näkökulmasta vastuu jakaantuu kolmeen vastuuseen: taloudelliseen, sosiaaliseen ja ympäristövastuuseen. (Suomen YK-liitto, n. d.)

Yritystoiminnan kannattavuus on edellytys sille, että yritys voi tuottaa taloudellista hyvinvointia yhteiskunnalle ja toimia vastuullisin keinoin paikallisesti ja globaalisti. Sosiaalinen vastuullisuus kohdistuu yrityksen toimien vaikutuksen kohteena oleviin ihmisiin, ensisijaisesti henkilöstöön. Sosiaalisen vastuullisuuden ajatellaan sisältävän esimerkiksi henkilöstön hyvinvoinnin edistämisen, työturvallisuuden parantamisen ja osaamisen kehittämisen yli lainsäädännön ja työehtosopimusten veloitteiden. Yhteiskunnan näkökulmasta voidaan katsoa, että yrityksillä on myös vastuuta esimerkiksi työllistämisen edistäjänä ja työpaikkojen vähentämisen vaikutusten minimoijana. Vä-lillisesti yrityksen toiminta vaikuttaa myös esimerkiksi kumppaneiden ja alihankkijoiden henkilös-töön ja raaka-aineiden tuottajiin. (Harmaala & Jallinoja, 2012)

Ympäristövastuullisuudella tarkoitetaan yrityksen pyrkimystä toimia ympäristön kannalta parhaalla mahdollisella tavalla. Yrityksellä on vastuu sen itsensä aiheuttamista ympäristövaikutuk-sista. Yritysten ympäristövastuullisuuteen kuuluvat esimerkiksi vesien, ilman ja maaperän suojelu, kasvihuonepäästöjen vähentäminen, luonnon monimuotoisuuden turvaaminen, tehokas ja sääs-tävä luonnonvarojen käyttö, jätteiden määrän vähentäminen ja kemikaalien terveys- ja ympäris-töriskien hallinta. Ympäristönsuojelu on laajentunut päästöjen puhdistamisesta tuotteen ja sen koko elinkaaren aikaisten ympäristövaikutusten hallintaan ja vähentämiseen. Yritysten toiminto-jen ulkoistaminen ja verkostoituminen on myös lisännyt yritysten välillisen ympäristövastuun mer-kitystä laajentamalla sen myös yhteiskumppaneiden ympäristövaikutusten hallintaan. Tavoitteena on, että ympäristönäkökohdat otettaisiin huomioon koko tuotteen elinkaaren eri aiheissa eli jo tuotetta tai tuotantoprosessia suunniteltaessa ja kehitettäessä ja koko tuotantoketjun toimin-nassa eri yhteiskumppaneiden kanssa yhteistyössä. (Harmaala & Jallinoja, 2012)

Elkington julkaisi vuonna 1994 artikkelin, jossa hän avaa yritysten vastuullisuutta Triple Bottom Line – mallin avulla. Mallissa yhdistyvät People, Planet and Profit (kuva 2). Elkingtonin (1994) mu-kaan yrityksen on toimittava vastuullisesti ja kyettävä ottamaan huomioon kaikki sidosryhmät ja niiden tavoitteet. Yrityksen on otettava huomioon toimintansa vaikutukset maapalloon ja ihmisiin mutta silti toimittava kannattavasti ja tuotettava voittoa osakkeenomistajilleen.

Kuva 2. Three P's of the Triple Bottom Line. (Elkington, 1994).

Yrityksen on huomioitava kaikki sidosryhmät - niin sisäiset kuin ulkoisetkin. Tätä edellyttää jo YK:n Agenda2030. Vastuullinen yritys huomioi toimintansa vaikutukset ihmisiin, ympäristöön ja yhteiskuntaan yhteistyössä sidosryhmiensä kanssa – ja toimii minimissään tavalla, jolla vaikutukset eivät ole negatiivisia. Yrityksen kaikki sidosryhmät odottavat vastuullista toimintaa.

Vastuullisesta liiketoiminnasta on useita kansainvälisiä ohjeita ja periaatteita, joiden tavoitteena on ohjata organisaatioiden toimintaa. Näitä ohjeita ovat muun muassa OECD:n toimintaohjeet monikansallisille yrityksille, Global YK:n Compact -aloite ja ISO 26000 -yhteiskuntavastuuopas ja ILO:n kolmikantainen periaatejulistus (Ratsula, 2017). Sitoutumalla noudattamaan näitä periaatteita yritys viestii sidosryhmilleen arvoistaan ja toimintatavoistaan.

Yrityksen eettisyys ja vastuullisuus näkyy yrityksen arvovalinnoissa ja siinä, miten yritys on määritellyt sille tärkeät arvot, joihin se pohjaa strategiansa. Yritysvastuu on strategista, kun vastuullisuus on osa yrityksen ydinliiketoimintaa tai liiketoiminnan lähtökohta. Strategista yritysvastuuta harjoittava yritys sisällyttää liiketoimintastrategiaansa taloudellisten tavoitteiden lisäksi myös sosiaaliset ja ekologiset tavoitteet. Synonyyminä käytetään myös termiä strateginen yhteiskuntavastuu.

Marimekko esittelee verkkosivuillaan kolme vastuullisuusstrategian pääperiaatetta. Ensimmäinen periaate on ajaton design, jonka tavoitteena on tuottaa pitkäikäisiä ja korkealaatuisia tuotteita. Toinen periaate on: tulevaisuuden tuotteet eivät jätä jälkeä. Tällä viestitään yrityksen ympäristövastuullisuudesta. Kolmas periaate yrityksellä liittyy sosiaaliseen kestävyys, josta strategiaan on kirjattu johtoajatuksiksi: ” Kohti positiivista muutosta oikeudenmukaisuuden ja tasa-arvon avulla.” (Marimekko, n.d.)

Vastuullisella toiminnalla on liiketoiminnallisia hyötyjä. Vastuullisuus saattaa parantaa yrityksen mainetta, mutta vastuullisuutta ei kannata ajatella vain imagon kiillottamisena. Vastuullinen toiminta voi olla yritykselle aito keino lisätä kilpailukykyä, kehittää toimintaa ja vastata kestävä kehityksen haasteisiin. Lisäksi vastuullisesti toimivan yrityksen voi olla helpompi rekrytoida. Kun yritystä johdetaan vastuullisesti, johdonmukaisesti ja pitkäjänteisesti tuottaa se kilpailuetua ja myös rahoituksen saanti nykyään vastuullisuuteen sidottu.

Yhteiskuntavastuu tarkoittaa yritysten vastuuta niiden vaikutuksista ympäröivään yhteiskuntaan. Vastuullinen yritys toimii kestävästi, kunnioittaa ympäristöä ja vähintäänkin noudattaa lakeja ja sopimuksia. Yhteiskuntavastuu perustuu pitkälti yritysten vapaaehtoisiin toimiin. Eri sidosryhmät vaativat yrityksiltä entistä suurempaa vastuullisuutta. Lisäksi yritysten toimintaa ohjaa monin tavoin myös lainsäädäntö. Käytännössä ei ole yhtä oikeaa tapaa toteuttaa vastuullisuutta – yritys voi itse valita yritykselle sopivimmat painopisteet ja toteuttamistavat.

Marimekko kiteyttää oman vastuullisuusajattelunsa ja tapansa toimia näin: Arvomme ”rehtiyttä kaikkia ja kaikkea kohtaan” kiteyttää vastuullisuusajattelumme ytimen: kohtelemme ihmisiä reilusti ja haluamme luoda tuotteita, jotka tuovat iloa pitkään, ja samalla pienennämme vaikutuksiamme ympäristöön mahdollisimman paljon. Vastuullisuus on meillä osa jokapäiväistä työtä ja toiminnan kehittämistä. (Marimekko, n. d.)

Vastuullisuusraportointi kertoo yrityksen kestävyysuorituskyvystä

EU:n lainsäädännössä edellytetään, että kaikki suuryritykset ja kaikki pörssiyritykset (lukuun ottamatta pörssilistattuja mikroyrityksiä) julkistavat tietoja siitä, mitä ne pitävät sosiaalisista ja ympäristöön liittyvistä riskeistä ja mahdollisuuksista sekä toimintansa vaikutuksista ihmisiin ja ympäristöön. Tämä auttaa sijoittajia, kansalaisyhteiskunnan järjestöjä, kuluttajia ja muita sidosryhmiä arvioimaan yritysten kestävyysuorituskykyä. (Directive 2022/2464.)

Yritysten kestävä kehitysraportointia koskeva direktiivi tuli voimaan 5. tammikuuta 2023. Tällä uudella direktiivillä nykyaikaistetaan ja tiukennetaan sääntöjä, jotka koskevat sosiaalisia ja ympäristötietoja, jotka yritysten on raportoitava. Laajemman joukon suuryrityksiä sekä pörssilistattujen pk-yritysten on nyt raportoitava kestäväyydestä. Vaikka tämä direktiivi ei velvoita kaikkia yrityksiä raportointiin, on myös pk-yritykset alkaneet aktiivisesti raportoimaan vastuullisuudesta muun muassa Omilla nettisivuillaan ja kaikessa julkisessa materiaalissa. (European Commission, n. d.)

Uusilla säännöillä varmistetaan, että sijoittajilla ja muilla sidosryhmillä on käytettävissään tiedot, joita he tarvitsevat arvioidakseen yritysten vaikutuksia ihmisiin ja ympäristöön. Yrityksen rahoituksen näkökulmasta tärkeää on, että sijoittajat voivat arvioida ilmastonmuutoksesta ja muista kestäväan kehitykseen liittyvistä kysymyksistä aiheutuvia taloudellisia riskejä ja mahdollisuuksia. Yritysten kannalta yhtenäinen raportointi vähentää raportointikustannuksia keskipitkällä ja pitkällä aikavälillä, kun toimitettavat tiedot yhdenmukaistetaan. (European Commission, n. d.)

Pohdinta

Kestävä kehitys, eettisyys ja vastuullisuus ovat keskenään sidoksissa toisiinsa. Kestävä kehitys edellyttää eettisyyttä ja vastuullisuutta - siten yritys voi vähentää hiilijalanjälkeä ja kasvattaa kädenjälkeä. Yrityksen omistajien ja johdon tulee sitoutua kestäväan kehityksen tavoitteiden saavuttamiseen sisällyttämällä eettisyys ja vastuullisuus yrityksen strategiaan.

Yrityksen arvot pitäisi määritellä kestäväan kehitystä tukevaksi ja vastuullisuuden pitäisi olla yritykselle strategista. Eettiset toimintaperiaatteet tukevat kestäväan kehitystä ja vastuullisuutta. Vastuullisuuden pitäisi näkyä yrityksen kaikessa toiminnassa - niin johtamisessa kuin kaikessa muussakin toiminnassa. Enää ei riitä, että varmistetaan vain oman toiminnan eettisyys ja vastuullisuus vaan yrityksen pitää tarkastella koko toimitus- ja arvoketjun eettisyyttä ja vastuullisuutta.

Yrityksiin ja muihinkin toimijoihin kohdistetut vastuullisuusodotukset ja -vaatimukset kasvavat jatkuvasti. Yrityksen sidosryhmät, niin asiakkaat kuin myös rahoittajatkin, ovat entistä kiinnostuneempia yrityksen vastuullisuudesta. Vastuullisuus ja sen läpinäkyvyys tuo kilpailuetua yritykselle esimerkiksi rahoitusta hakiessa, kilpailutuksiin osallistumisessa ja vaikkapa uutta henkilökuntaa rekrytoidessa. Lisäksi vastuullisella toiminnalla voidaan vähentää mainehaittoja. Tutkimusten mukaan kestäväan liiketoimintaan panostavat yritykset saavat kilpailijoihinsa nähden 5-15 vuoden etumatkan. Vastuullisuudella on positiivisia vaikutuksia liiketoimintaan, menestys pohjautuu usein asiakkaiden ja työntekijöiden entistä tiiviimpään sitoutumiseen.

Lähteet

Bowen, H. R. (1953). Social Responsibilities of the Businessman. Publisher:Harper.

Directive 2022/2464. Directive (EU) 2022/2464 of the European Parliament and of the Council of 14 December 2022 amending Regulation (EU) No 537/2014, Directive 2004/109/EC, Directive 2006/43/EC and Directive 2013/34/EU, as regards corporate sustainability reporting (Text with EEA relevance). <http://data.europa.eu/eli/dir/2022/2464/oj>

Elkington, J. (1994) Towards the Sustainable Corporation: Win-Win-Win Business Strategies for Sustainable Development. California Management Review, 36, 90-100. <http://dx.doi.org/10.2307/41165746>

European Commission. (N. d.) Corporate sustainability reporting. Saatavilla 27.10.2023 https://finance.ec.europa.eu/capital-markets-union-and-financial-markets/company-reporting-and-auditing/company-reporting/corporate-sustainability-reporting_en

Friedman, M. (1970). A Friedman doctrine – The Social Responsibility of Business is to increase its profits. Saatavilla 27.10.2023 <https://www.nytimes.com/1970/09/13/archives/a-friedman-doctrine-the-social-responsibility-of-business-is-to.html>

Harmaala, M.-M. & Jallinoja, N. (2012). Yritysvastuu ja menestyvä liiketoiminta. Alma Talent Oy.

Marimekko. (N. d.) Vastuullisuuskatsaus 2022. Saatavilla 3.11.2023 <https://company.marimekko.com/app/uploads/2023/05/Vastuullisuuskatsaus-2022.pdf>

OECD:n toimintaohjeet monikansallisille yrityksille vastuulliseen liiketoimintaan (valtioneuvosto.fi)

Partioaitta. (N. d.) Vastuullisuus. Saatavilla 7.11.2023 <https://www.partioaitta.fi/yritys/vastuullisuus/>

Ratsula, N. (2017). Compliance - Eettinen ja vastuullinen liiketoiminta. Alma Talent Oy.

Suomen YK-liitto. (N. d.) Kestävä kehitys - Historiaa ja toiminnan taustoja. Saatavilla 27.10.2023 <https://www.ykliitto.fi/kestava-kehitys/kestava-kehitys-historiaa-ja-toiminnan-taustoja>

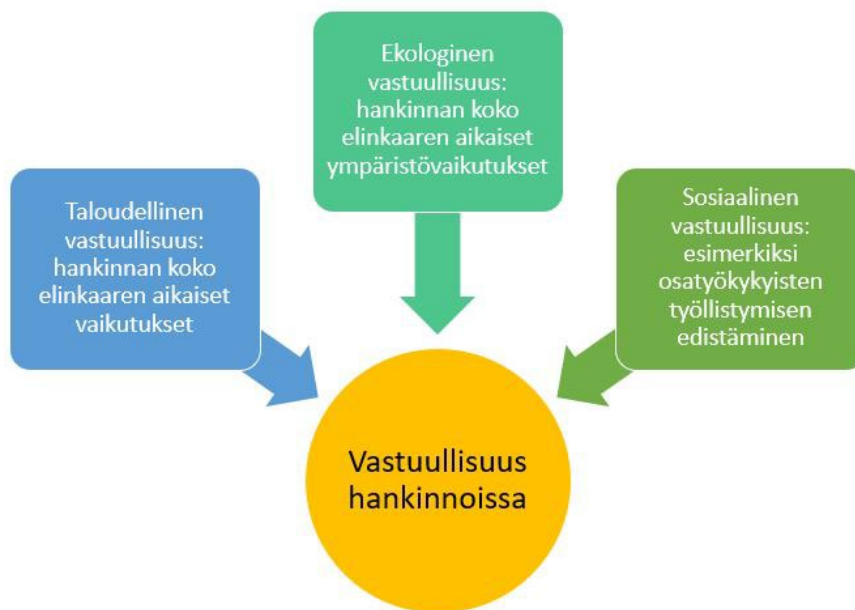
UNDP. (N. d.) Sustainable Development Goals. Saatavilla 27.10.2023 <https://www.undp.org/sustainable-development-goals>

Yritysten liiketoiminnan kehittämistä hankkeiden avulla

3 Hankinnoista nostetta ja elinvoimaa Kainuun pienyrityksille, Jarva Marisanna

Julkiset hankinnat ovat Suomessa 47 miljardin euron arvoiset markkinat osana kansantaloutta (Työ- ja elinkeinoministeriö, 2023). Kainuussa julkisia hankintoja tehdään vuosittain arviolta 150–200 miljoonan euron edestä, jonka lisäksi tulevat Kainuun hyvinvointialueen sotepalveluihin liittyvät hankinnat (Kauppinen, 27.10.2023). Kyseessä ovat siis yrityksille tärkeitä markkinat niin valtakunnallisesti kuin maakunnan alueella.

Julkiset hankinnat ovat kuntien, kuntayhtymien ja valtion tai niiden liikelaitosten tekemiä tavara- tai palvelu- ja rakennusurakkahankintoja. Tiettyjen euromääräisten hankintakynnysten yli menevät hankinnat on kilpailutettava siten kuin laissa säädetään. Kilpailutuksissa tulee toteuttaa tasapuolisuutta, syrjimättömyyttä, suhteellisuutta ja avoimuutta. Hankintayksiköiden tulee toteuttaa hankinnat taloudellisesti, laadukkaasti ja suunnitelmallisesti sekä huomioida hankintojen ympäristö- ja sosiaaliset näkökohdat (kuva 1).

Kuva 1. Vastuullisuus hankinnoissa (Novice Oy, 2023).

Laki julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista [JulkHankL], tuttavallisemmin hankintalaki, edellyttää myös, että hankinnoissa tulee huomioida olemassa olevat kilpailuolosuhteet ja turvata yritysten tasapuoliset mahdollisuudet tarjota. Hankinnat on siten toteutettava sellaisina kokonaisuuksina, että pienet ja keskisuuret yritykset (myöhemmin pk-yritykset) pääsevät muiden

tarjoajien kanssa tasapuolisesti osallistumaan tarjouskilpailuihin ja tarjoajat ovat tasa-arvoisessa asemassa jo hankinnan kohdetta, kriteerejä ja arviointia määritellessä. (JulkHankL 1:2.2–3§.)

Tämä tarkoittaa esimerkiksi sitä, että tarjouskilpailuun osallistuville ei aseteta liian korkeita liikevaihtovaatimuksia tai hankinnoille kohtuuttomia tavoitteita, jotka eivät liity itse hankittavaan tuotteeseen tai palveluun. Monimutkaiset vertailuperusteet ja hallinnollinen taakka tarjoajana nostaa pk-yrityksen kynnystä tai luo sille jopa esteen kilpailutukseen osallistumiselle. Hankintalain yksi keskeinen tavoite on kuitenkin turvata riittävä tarjousten saatavuus. Tätä tukee lisäksi hankinnoista viestiminen ajoissa ja oikeissa kanavissa.

Pk-yrityksille toteutettiin Kajaanin ja Kainuun alueella vuonna 2019 kysely julkisista hankinnoista ja siitä nousi esiin selkeitä kehittämistarpeita maakunnan elinvoiman ja yritystoiminnan sekä julkisen hankintatoimen kehittämiseksi (Kajaanin kaupunki, 2021). Kyselyn mukaan yritykset tuntevat julkisten hankintojen ilmoituskanavia ja yleisesti mahdollisuudet osallistua tarjouskilpailuihin. Yrittäjät kokivat kuitenkin, että he eivät tiedä, miten voivat markkinoida tuotteitaan julkisille hankintayksiköille ja osallistua markkinavuoropuheluihin sekä saada riittävästi tietoa tarjouskilpailuista.

Yrittäjät halusivat myös varmistua siitä, että hankintayksiköt eivät pyri tekemään hankintoja toistuvasti samoilta toimittajilta. Tasapuolisuuden lisäksi yritykset toivoivat koko maakunnan hankintayksiköissä panostusta enemmän paikallisiin hankintoihin. Keinoina ehdotettiin muun muassa hankintakoulutusten järjestämistä, hankintaprosessien ja -ehtojen selkeyttämistä sekä hankintojen mitoittamista myös pienempien tarjoajien ulottuville.

Kajaanin ammattikorkeakoulu toteuttaa yhdessä Kainuun Yrittäjät ry:n kanssa *Hankinnat Kainuussa haltuun* -hanketta (HAKA), jossa edistetään kainuulaisten mikro- ja pk-yritysten valmiutta julkisten hankintojen tarjoajana ja julkisten toimijoiden osaamista hankintojen tekijöinä. Hanketta rahoittavat Kainuun liitto (AKKE-rahoitus) sekä kaikki Kainuun kunnat.

Hankkeessa aktivoidaan ja annetaan valmiuksia sekä yrityksille että Kainuun julkisille organisaatioille kehittää hankintaosaamista ja markkinavuoropuhelua järjestämällä keskustelutilaisuuksia, webinaareja, työpajoja sekä yritysvierailuja. Hankkeessa tehdään myös kumppanitarjotin BusinessKainuu-sivustolle, jonne yritykset tai yritysryhmät vievät tuotteitaan ja palveluitaan näkyville hankintayksiköiden etsiessä tarjoajia Kainuusta.

Tavoitteena on, että kainuulaiset yritykset osallistuisivat aiempaa aktiivisemmin julkisiin hankintoihin tarjoamalla aktiivisesti palveluitaan ja tuotteitaan yrityksinä tai yritysryhminä. Yritysten

osaamisen vahvistuessa ne ovat siten toivottavasti valmiimpia tarjoamaan palveluitaan ja hakemaan kasvua myös muualla Suomessa vahvistaen samalla maakuntamme elinkeinoelämän kilpailukykyä, elinvoimaa ja yrittäjyyttä. Hankintaosaamista kouluttaessa hankkeen aikana painotetaan myös erityisesti vihreän siirtymän tuomien näkökulmien huomioimista.

Hankkeen aikana rakennetaan ja otetaan käyttöön lisäksi Business Kainuu -sivustolle palvelutarjotin eli niin sanottu portaali, jonne julkisista hankinnoista kiinnostuneet yritykset voivat hakeutua kumppaniksi. Portaali on ensivaiheessa rajattu Kainuussa kotipaikkaansa tai toimipaikkaansa pitävälle yrityksille (kuva 2). Tavoitteena on parantaa yritysten näkyvyyttä ja edistää alueen palveluiden ja tuotteiden löydettävyyttä. Tavoitteena on samalla yhdistää ja tuoda digiaikaan nykyisen Kainuun soten hyvinvointipalvelutarjotin sekä kuntien palvelusetelikumppanilistaukset ja osoittaa ”luotettavat kumppanit” julkisiin hankintoihin tarjoajia etsiville hankintayksiköille.

Kuva 2. Business Kainuun portaalien markkinointimateriaali.

Hankkeessa on järjestetty vuoden 2023 aikana koulutuksia, työpajoja ja webinaareja, joiden koulutussisällöistä sekä osallistujilta on noussut esiin selkeitä huomioita paikallisten yritysten osaamisen huomioimiseksi julkisia hankintoja suunnitellussa ja toteutuksessa.

- Hankinnoista vastaavat julkiset toimijat valmistelevat tavaroiden, palvelujen ja urakoiden hankintoja ja selvittävät paikallisilla markkinoilla olevia alueellisia tarjoajia hyvin eri voimavaroin. Resursseja ja paikallisten yritysten osaamisen ja tarjonnan hyödyntämistä voidaan vahvistaa ennakoimalla yhdessä tulevia hankintoja, tekemällä tarvittaessa hankintayksikköjen yhteistyötä ja käymällä säännöllisesti läpi tarjoajakentästä saatuja tietoja.
- Hankintakohteiden suunnitteluun ja tarjouspyyntöjen valmisteluun voi saada prosessia kehittäviä lisätietoja, kun hankintayksiköt ovat yhteydessä toimittajiin hyvissä ajoin ennen tarjouspyynnön valmistelua ja julkaisua.
- Kunnat ja muut hankintayksiköt voivat lisätä merkittävästi avoimuutta hankinnoista tiedottamiseen ottamalla käyttöön hankintakalenterit, vuosikellot ja muut hankintojen avoimuutta parantavat työkalut.
- Hankintayksiköt järjestävät ennakoivia hankintatilaisuuksia toimialoittain sekä hankintakohdekohtaisia markkinavuoropuheluja ja huomioida potentiaalisten toimittajien huomioita jo ennen tarjouspyynnön lähettämistä. Kun tarjouspyyntö on julkaistu, on tarjoajilla mahdollisuus esittää lisätietokysymyksiä sekä ilmoittaa hankintayksikölle tarjouspyynnössä olevista epäselvyyksistä ja täsmennystä vaativista kohdista.
- Pienet ja keskisuuret yritykset voivat yhdistää voimavaransa konsortioina tai yritysyhminä, jolloin ne voivat tarjota suurempien hankintakohteiden kilpailutuksiin vaikuttavammilla resursseilla, referensseillä ja liikevaihdolla sekä kilpailla siten isompien toimijoiden kanssa.

Hankeinfo:

Hankinnat Kainuussa haltuun, HAKA-hanke, toteutusaika: 1.9.2022- 30.6.2024. Hankeessa edistetään kainuulaisten mikro- ja pk-yritysten valmiutta ja osaamista julkisten hankintojen tarjoajana, julkisorganisaatioiden hankintaosaamista sekä markkinavuoropuhelua ja avoimuutta julkisiin hankintoihin. Pää toteuttaja Kajaanin ammattikorkeakoulu, osatoteuttaja Kainuun Yrittäjät ry. Rahoitus: Kainuun liitto (Akke 80 %), Kainuun kunnat (11 %) ja hankkeen toteuttajat Kajaanin ammattikorkeakoulu (5 %) ja Kainuun Yrittäjät ry (4 %)

Lähteet

Kajaanin kaupunki. (2021). Paikallisten hankintojen edistämisseelvitys. Kajaanin kaupunki, toteuttaja Hankintaratas Oy. Kajaanin ammattikorkeakoulu [hankkeen taustamateriaali].

Kauppinen, K. (2023). Kainuun hankinta-asiamies. Suullinen tiedonanto, keskustelu 8.11.2023.

Laki julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista [JulkHankL] 1397/2016.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2016/20161397>

Novice. (2023). Vastuullisuus hankinnoissa [hankkeen koulutusmateriaali]. Kajaanin ammattikorkeakoulu.

Työ- ja elinkeinoministeriö, 2023. Innovatiiviset julkiset hankinnat innovaatiopolitiikan välineenä. Saatavilla 25.11. www.tem.fi/ijh

4 Yrityksen myönteinen etätyökulttuuri rekrytointivalttina, Lukkari Tarja

PIKA Kainuu –hankkeen tavoitteena oli lisätä kainuulaisten yritysten etätyöhön liittyvää osaamista, tukea etäjohtamista ja henkilöstön itse- ja tiimiohjautuvuustaitoja. Lisäksi hanke nosti esille keinoja edistää työhyvinvointia etätyössä. Hankkeessa edistettiin ajasta ja paikasta riippumattoman etätyön tarpeen ja tarjonnan kohtaamista. Kohderyhmänä oli sekä osallistuvien yritysten johto, esihenkilöt sekä henkilöstö. Suurin osa osallistuneista yrityksistä oli mikroyrityksiä.

PIKA Kainuu -hankkeessa painotettiin myös yrityksen hyvien etätyökäytäntöjen ja hyvän etätyöjohtamisen positiivisia vaikutuksia yrityksen imagoon ja osaajien rekrytointiin (Dahl & Lukkari, 2023). Tätä oletusta tukee myös Maaseudun tulevaisuus -lehden lukijoille vuonna 2023 suunnattu kysely, jossa mahdollisuus tehdä paikkariippumatonta työtä oli vastaajista 82 prosentin mielestä työpaikan valinnassa erittäin tärkeä ja 12 prosentin mielestä jokseenkin tärkeä. Vastauksiin vaikutti jossain määrin se, että kyselyyn vastanneista 92 prosentilla oli mahdollisuus paikkariippumattomaan työhön tai etätöihin. (Manu, Lähteenmäki-Smith, Laiho, Väliniemi, 2023, 7–8.) Myös Elinkeinoelämän keskusliiton, myöhemmin EK, (2023) jäsenyrityksille suuntaamassa kyselyssä vastaajista 66 prosenttia piti etätyötä vähintään jossain määrin tärkeänä kilpailutekijänä ja hyvin tärkeänä sitä piti viidennes vastaajista. Yritysten vastauksiin vaikuttaa etätyön toimiala- ja työtehtävä riippuvaisuus. Etätyö rekrytointin kilpailuetuna näyttää olevan toimiala- ja yritysکوhtainen. Myös Rönkön (2022, 36) mukaan vastaajan ammatti ja se, onko vastaajan tekemää työtä mahdollista tehdä etänä, vaikuttavat kyselyjen vastauksiin.

EK:n tutkimuksen (2023) mukaan yritysten ylin johto koki etätyömahdollisuuden parantavan yritysten kilpailukykyä, sillä paikkariippumattomuus mahdollistaa osaajien rekrytointin laajemmalla maantieteellisellä alueella, myös kansainvälisesti. Mahdollisuus tehdä etätyötä laajentaa osaajamarkkinoita, sillä potentiaaliset osaajat arvostavat joustavuutta ja perhemyönteisyyttä. (Vuorela, Erkkilä, Kultanen, 2023.) Etenkin nuorille osaajille vapaa-ajalla on myös iso merkitys. MDI:n toteuttaman PAALI-hankkeen loppuraportin mukaan nuoremmat sukupolvet saattavat kokea etätyömahdollisuuden jopa itsestäänselvyytenä niillä aloilla, joilla etätyöskentely on mahdollista (Manu, ym., 2023, 18).

Duunitorin selvitys (2023) kertoo, että kolmannes rekrytointin ammattilaisista ennustaa rekrytointien määrän kasvavan ja 64 % näkee rekrytointien samalla vaikeutuvan tämän vuoden aikana. Osaajapulan myötä potentiaaliset työntekijät arvostavat yhä enemmän positiivista työnantajabrändiä, johon osatekijänä on etätyömahdollisuus (Duunitori, 2023). Työnantajat ovat myös

huomanneet tämän, sillä etätyöpaikkailmoitusten osuus kaikista työpaikkailmoituksista on kasvanut vuositasolla yhtäjaksoisesti vuoden 2018 jälkeen etenkin asiantuntijatöiden ja konsultoinnin, myynti- ja kaupan alan sekä julkisen sektorin ja järjestöjen työpaikoissa. Vuonna 2018 etätyöpaikoja oli 1,5 prosenttia kaikista työpaikkailmoituksista ja vuonna 2023 kesäkuun puoleenväliin mennessä 6,8 prosenttia. (Manu, ym., 2023, 13.)

Myös rekrytointiprosessi toteutetaan yhä useammin verkossa, sillä verkossa julkaistu rekrytointi-ilmoitus tavoittaa laajemman yleisön kuin printtilehdessä julkaistu ilmoitus. Haasteena etärekrytinnissa on etenkin etänä toteutetut haastattelut, sillä ilmeet ja eleet eivät välity samalla tavalla, voi tulla teknisiä ongelmia ja osa haastateltavista saattaa jännittää kameran edessä esiintymistä. Verkkoyhteyden kautta tapahtuvassa etätapaamisessa onkin osin erilaiset käytännöt kuin perinteisessä, kasvokkain tapahtuvassa tilanteessa. Tarvitaan uuden oppimista ja jopa uudenlaisen arviointimenetelmän luomista. Vaikka rekrytoijat ovat jopa vastustaneet etähaastatteluja, on kuitenkin huomattu, että rekrytoijien asenne on tottumisen jälkeen muuttunut myönteisemmäksi etähaastattelua kohtaan. (Korkiakoski 2022, 7, 63.)

Rekrytointikeskustelujen lisäksi ristiriitaa oli myös siitä, tehdäänkö yrityksissä kokonaan etätyötä, hybridityötä vai kokonaan lähityötä. Elinkeinoelämän keskusliiton tutkimuksen mukaan yrityksissä tehtiin noin kolme etätyöpäivää viikossa. (Vuorela, Erkkilä, Kultanen, 2023). Helsingin Sanomien artikkelissa jopa haastettiin työntekijän oikeus etätyöhön. ELISAn henkilöstöjohtaja Merja Ranta-ahon mielestä ”Aikuisten ihmisten kanssa ei pitäisi joutua keskusteluun siitä, onko pakko tulla toimistolle vai ei, kun on ymmärretty yhdessä, miten työ parhaiten tehdään.” Keskeistä olisiikin hahmottaa, että työpaikalle tuleminen tai etätyön tekeminen ovat välineitä tulosten aikaansaamiseen. (Haajanen, 2023.)

Kyselyjen vastauksissa nousi esille myös etätyön haasteet. Miten uudet työntekijät perehdytetään ja saadaan osaksi työyhteisöä ja yrityksen kehittämistä? (Simunanniemi & Heinonen, 2022, 38.) Miten huolehditaan yhteisöllisyyden säilymisestä ja kehittymisestä? Huoli oli myös työergonomiasta ja työturvallisuudesta. Etätyön koettiin haastavan erityisesti yritysjohtoa ja esihenkilöitä. Toisaalta useissa yrityksissä etätyöstä oli tullut uusi normaali ja etäjohtamiseen oli löytynyt uusia toimintatapoja eli uudenlaiseen toimintamalliin tarvitaan uudenlaiset työkalut. Venäläinen (2014) painotti tutkimuksessaan, että esimiehet totesivat etäjohtamisen ja etätyön tuovan yritykselle täysin uudenlaisia mahdollisuuksia esimerkiksi laajempien rekrytointien ja uusien toimintamallien myötä.

Itselle tuli mieleen, että erityisesti yritysjohto ja esihenkilöt tarvitsevat edelleen PIKA-hankkeen valmennusten tyyppistä koulutusta. Etäjohtamisen osaaminen tukee myös Kainuun maakuntaohjelman tavoitetta, että Kainuusta muodostuu etätöiden mallimaakunta 2040 mennessä. KAMKilla onkin hyvä tilaisuus edistää tätä tavoitetta ja kehittää yritysten muun muassa etätöihin ja etärekrytointiin liittyviä taitoja.

Hankeinfo:

PIKA Kainuu – Kestävä digitaalinen tulevaisuuden työ -hanke, toteutusaika 1.9.2021 – 31.8.2023. Hankkeessa edistettiin Kainuun yritysten etätöitä ja -valmiuksia. Hankkeen toteuttaja oli Kajaanin ammattikorkeakoulu (KAMK) ja se oli Euroopan sosiaalirahaston (ESR) rahoittama. Hanketta koordinoi Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus.

Lähteet

Dahl P., Lukkari T. (2023). Loppuraportti PIKA Kainuu – Kestävä digitaalinen tulevaisuuden työ – ESR-hanke S22528.

Duunitori (2023). Saatavilla 6.9.2023 <https://duunitori.fi/tyoelama/rekrytointitutkimus-2023-tyonantajabrandi-riskit>

Elinkeinoelämän keskusliitto (2023). Kysely etätöiden vaikutuksista yrityksille 25.4.-17.5.2023. Saatavilla 6.9.2023 https://ek.fi/wp-content/uploads/2023/06/etatyo_ek.pdf

Haajanen E. (2023). Suuryrityksen hr-johtaja: ”Aikuisten kanssa ei pitäisi joutua keskusteluun, onko pakko tulla toimistolle vai ei”. Helsingin Sanomat 24.8.2023. <https://www.hs.fi/talous/art-2000009800143.html>

Korkiakoski V. (2022). Rekrytointiasiantuntijoiden käsityksiä etätöistä kunnallisessa organisaatiossa. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2022042630786>

Manu S., Lähteenmäki-Smith K., Laiho A., Väliniemi L. (2023). Paikkariippumaton arvonluonti ilmiönä, PAALI-hankkeen loppuraportti 27.6.2023. MDI. <https://www.mdi.fi/wp-content/uploads/2023/06/Paikkariippumaton-arvonluonti-ilmiona.pdf>

Rönkkö T. (2022). Työnantajabrändin vaikutus työnhakijan hakupäätökseen. Opinnäytetyö, Lapin amk. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2022090119787>

Simunaniemi A-M., Heinonen S. (2022). Monipaikkaisuus, etätyö ja digitalisaatio Pohjois-Pohjanmaan yrityksissä: MOPPI-hankkeen yritys selvitys. <https://urn.fi/URN:ISBN:9789526232522>

Venäläinen J. (2014). Etätöiden johtamisen kehittäminen - Case: ManpowerGroup Contact Center Oy. Opinnäytetyö Jamk. <https://core.ac.uk/download/pdf/38115759.pdf>

Vuorela P., Erkkilä H-K., Kultanen H. (2023). Tutkimus etätöiden vaikutuksista 2023. Elinkeinoelämän keskusliitto. <https://ek.fi/wp-content/uploads/2023/06/EK-Tutkimus-etatyon-vaikutuksista-2023.pdf>

5 Menestyksen verkostot, Takanen Johanna

Verkostoituminen. Monille meistä tämä termi tuo mieleen tilaisuudet, joissa vaihdetaan käyntikortteja ja nopeita kädenpuristuksia. Mutta jos katsomme syvemmälle, verkostoituminen on itse asiassa paljon enemmän — se on taitolaji, joka avaa ovia uusiin tilaisuuksiin ja luo näkymättömiä siltoja yksilöiden ja mahdollisuuksien välille. Verkostoituminen on kuin maailmankartta, joka odottaa tutkimista.

Koodeja Naisyrittäjyyteen -hankkeen keskiössä oli mahdollistaa alueen (Kainuu ja Pohjois-Pohjanmaa) naisyrittäjille verkostoitumista sekä tarjota erilaisia työkaluja liiketoiminnan kehittämiseen koulutusten, valmennusten, tapahtumien ja mentoroinnin keinoin. Hankkeen tilaisuuksien aikana naisyrittäjillä oli mahdollisuus kohdata toisiaan, jakaa kokemuksiaan sekä oppia toisiltaan. Seuraavat ovat hanketyöntekijöiden havaintoja verkostoitumisen hyödyistä ja iloista. Samoja tuloksia tukevat myös useat eri tutkimukset ja kirjallisuuslähteetkin.

Oppiminen ja kasvaminen yhdessä

Kun verkostoidumme, emme vain jaa käyntikortteja; jaamme tarinoita, kokemuksia ja oppeja. Jokainen kohtaamamme yrittäjä kantaa mukanaan palan viisautta, jota voimme käyttää polttoaineena oman kasvumme matkalla (Uzzi & Dunlap, 2012). Hankkeen aloitustilaisuudessa oli verkostoitumisesta puhumassa monille tuttu kasvo, Anne Kukkohovi. Hän kiteytti oman oppinsa verkostoitumisesta siihen, että parhaat opit ja vinkit liiketoimintaan hän on saanut sellaisilta yritysedustajilta, joilla ei ole mitään tekemistä hänen oman liiketoiminnan substanssin kanssa. Tietyt lainalaisuudet ovat samankaltaisia eri toimialoilla, ja joskus sieltä osataan katsoa asioita laatikon ulkopuolelta.

Yhteistyön synnyttäminen

Yksi merkittävimmistä verkostoitumisen eduista on potentiaalisten yhteistyömahdollisuuksien löytäminen. Kun ajatukset ja resurssit yhdistyvät, syntyy innovaatioita ja projekteja, jotka voivat muokata toimialojamme ja ainakin vähintään tuoda synergiaetuja sekä helpottaa työn tekemistä. (Misner & Hilliard, 2017.) Keramiikkataiteilija voi ruveta yhteistyöhön kahvilan pitäjän kanssa; tämän astioita voidaan käyttää kahvilassa ja kahvilan asiakkaat voisivat ostaa niitä myös kotiinsa. Puuseppä voi ruveta yhteistyöhön alueen matkailuyrittäjän kanssa ja hänen puutöitään voitaisi myydä matkailuyrittäjän tilalla, joka antaisi turisteille mahdollisuuden saada aitoa kainuulaista

käsityötä mukaansa. Tai esimerkiksi paikallinen sosiaalisen median sisällöntuottaja, jonka intohimon on ottaa valokuvia voi aloittaa yhteistyön yrittäjän kanssa, jonka vahvuuksiin ei kuulu sosiaalisen median sisällöntuotanto. Tällöin toinen saa keskittyä varsinaiseen yritystoimintaansa ja ulkoistaa itselleen haastavan tehtävän ja toinen taas saa mahdollisuuden työllistää itsensä omien vahvuuksiensa kautta.

Uusien asiakassuhteiden luominen ja vertaistuki

Verkostoitumisen avulla voimme laajentaa asiakaskuntaamme luottamuksen ja suositusten kautta. Se ei ole pelkästään myyntiä; se on suhteiden rakentamista, jotka perustuvat yhteisiin arvoihin ja sitoutumiseen laatuun. (Soda, Usai & Zaheer, 2017.)

Yrittäjyys voi toisinaan olla myös yksinäistä. Verkostoituminen toisten samanhenkisten kanssa tarjoaa vertaistukea ja ymmärrystä niiltä, jotka ovat samankaltaisessa tilanteessa (kuva 1). Se on osaltaan omanlaisensa työporukka, jossa voi jakaa huolia, saada kommentteja ja näkökulmia yritystoimintaan, mutta myös mahdollistaa ilon ja voittojen juhlistamisen sellaisten kanssa, jotka todella ymmärtävät.

Kuva 1. Koodeja naisyrittäjyyteen päätöstilaisuus Kajaanissa. Kuva Johanna Takanen.

Verkostoituminen alkaa siitä, että olet avoin ja läsnä. Osallistu tapahtumiin, ole aktiivinen sosiaalisessa mediassa, liity yrittäjäryhmiin, ja ennen kaikkea, ole utelias ja kiinnostunut toisista ihmisistä. Muista, että jokaiselta henkilöltä, jonka kohtaat, on mahdollisuus oppia jotain uutta. Yhteistyö ei välttämättä aina ala välittömästi, mutta ikinä ei tiedä, milloin saattaisit kaivata enemmän tietoa vaikka tiliasioista, valokuvien ottamisesta, mittaustekniikasta tai kenties hankkeen kirjoittamisesta. Silloin on näppärää, että tiedät jonkun, johon ottaa yhteyttä.

Yhteenveto

Verkostoituminen on enemmän kuin tapa jakaa ja kerätä yhteystietoja. Se on matka, joka voi johdattaa oppimiseen, yhteistyöhön, uusiin asiakkaisiin ja lopulta myös menestykseen, jota et olisi voinut kuvitella. Aloita matkasi verkostoitumalla rohkeasti, ja anna sen ohjata sinut kohti yrittäjyytesi seuraavaa lukua. Yrittäjä, ole utelias, ole avoin ja katso, mihin verkostoituminen sinut vie.

Hankeinfo:

Koodeja Naisyrittäjyyteen – Älykkäiden ratkaisuiden hyödyntäminen naisyrittäjien tukena -hanke, toteutusaika 1.1.2021 – 31.10.2023. Hankkeen koulutuksissa ja valmennuksissa tutustuttiin erilaisiin digitaalisiin, älykkäisiin ratkaisuihin, joiden avulla liiketoiminnan kehittäminen on mahdollista. Hanke toteutti myös kaksi pidempää mentorointiohjelmaa sekä verkostoitumistilaisuuksia, jotka yhdistivät eri vaiheissa olevia naisyrittäjiä jakamaan ja kertomaan kokemuksistaan yrittäjinä. Hankkeen kohdealueina oli Kainuu ja Pohjois-Pohjanmaa. Hankkeen rahoitus Euroopan sosiaalirahasto (ESR). Hanketta koordinoi Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus.

Lähteet

Uzzi, B. & Dunlap, S. (2012). How to Build Your Network. Harvard Business Review. https://www.researchgate.net/profile/Brian-Uzzi/publication/7434264_How_to_build_your_network/links/5eab3f4992851cb2676913d5/How-to-build-your-network.pdf

Misner, I. & Hilliard, B. (2017). Networking Like a Pro: Turning Contacts into Connections. Entrepreneur Press.

Soda, G., Usai, A. & Zaheer, A. (2017). Network Memory: The Influence of Past and Current Networks on Performance. *Academy of Management Journal*, 61(1), 105–130.

6 Mentoroinnista hyötyy moni, Kuittinen Pia

Koodeja Naisyrittäjyyteen -hankkeen (ESR) yksi keskeisimpiä toimenpiteitä oli mahdollistaa mentorointia alueen naisyrittäjille. Mentorointi on oiva matalan kynnyksen työkalu, jonka avulla toinen yrittäjä voi pallorella omia ajatuksiaan yritykseen ja yritystoimintaan liittyen. Hankkeen aikana yhdistettiin niin yksittäisiä mentorointipareja kuin toteutettiin kaksi laajempaa ohjelmaa, jolloin mukana aloitti isompi määrä mentorointipareja. Tässä tekstissä avataan mentorointia ja sen tarjoamia mahdollisuuksia yrittäjälle ja tämän yritystoiminnalle. Teksti pohjautuu yhden mentorin ja viiden mentorointiin osallistuneen naisyrittäjän kokemuksiin huhti-lokakuussa 2023.

Puhuminen auttaa aina!

Näin on myös yrittäjien kohdalla. Olipa sydämellä sitten omaan ajankäyttöön tai ydinliiketoimintaan, sen kehittämiseen liittyvät strategiset tai operatiiviset asiat, niin joskus jo niiden selittäminen ääneen auttaa. Olo helpottuu tai ongelma ratkeaa usein jo noin, ilman että kuulija sanoo mitään.

Mentori on yrittäjän keskustelukumppani, jonka kanssa pallorella ajatuksiaan. Mentorin esittämät kysymykset ovat usein tärkeässä roolissa uusien ideoiden ja kehittämistoimien kannalta. Vastauksia etsiessä yrittäjä saa ja joutuu pysähtymään asian äärelle uusien näkökantojen myötä. Mentorin kommentit ja ääneen ajattelu tarjoavat yrittäjälle näkemyksiä ja ideoita. Mentori voi olla vaikka toinen yrittäjä; juuri aloittaneen ideat, ajatukset ja toimintamallit voivat erota hyvinkin paljon yrittäjyyttä vuosikymmeniä tehneen vastaavista. Samoin eri sukupolvea olevalta ja eri toimialalla toimivalta yrittäjältä saa paljon uusia näkökulmia ja pohdittavaa.

Kemia, kemia, kemia...

Se toimii mentoroinnissakin, tai sitten ei toimi. Tapaamiset voi jättää suosiolla ja sovinnolla yhteen kertaan, jos yhteistyö ei tunnu jommankumman mielestä toimivan. Tämäkin kannattaa sanoittaa ja puhua ääneen. Ehkä yhteistyö onnistuu joskus myöhemmin tulevaisuudessa. Samarytmisten ja ”samaa kieltä” puhuvien on helppo toimia yhdessä. Pallottelu eli ajatusten vaihto, ideoiden kehittäminen, kysyminen, ihmettely, kyseenalaistaminen ja ratkaisuehdotusten luonnostelu – kaikki vain toimii helposti.

Tapaamiset järjestetään yrittäjän toiveiden ja tarpeiden mukaisesti, eli tapaamisia voi olla vain yksi tai kerran kuukaudessa, tai viikon välein. Tapaamiset voidaan toteuttaa ns. liveinä, etänä tai

puhelimitse. Parhaimmillaan tapaamiset antavat sekä yrittäjälle että mentorille onnistumisia ja siten lisää energiaa. Mentori sai välittää aitoa kiinnostusta, ihastelua ja kunnioitusta yrittäjälle. Molemmat saavat ainutlaatuista vaihtelua arkeen.

Konstit ovat monet

Tapaamisissa voidaan käsitellä yrittäjän etukäteen listaamia asioita tai keskustella juuri sillä hetkellä mielen päällä olevista ajankohtaisista asioista. Yrittäjä voi omien toiveiden, tarpeidensa ja tilanteen mukaan pyytää mentorilta ideoita, konkreettisia neuvoja ja toimenpide-ehdotuksia. Mentorilta voi pyytää kommentteja esimerkiksi mainosmateriaaliin, nettisivuihin, tuote- ja/tai palvelupakettien sisältöön tai niiden hinnoitteluun. Mentori voi antaa myös kirjavinkkejä, linkkejä ja työkaluja sekä tapaamisessa että esimerkiksi sähköpostitse tapaamisten välissä. Joskus voidaan sopia kotitehtäväksi pohtimista tai listata jotain aiheisiin liittyviä asioita tai päätöksiä. Luottamus ja avoin kommunikointi mahdollistavat yhteistyön, jonka myötä yrittäjä saa mentorilta monipuolista apua haluamiinsa asioihin.

Pysähdy, hyvä yrittäjä, pysähdy!

Yrittäjänkin kannattaa löytää aikaa pysähtymiseen. Asioiden äärelle asettuminen mahdollistaa tilanteiden tarkemman tarkastelun ja laajemmat pohdinnat. Ajatusten ja ideoiden jakaminen jonkun kanssa tarjoaa yleensä enemmän kuin mihin olisi yksin päässyt. Yksi idea johtaa toiseen, ja toinen kolmanteen tai neljänteen – johonkin sellaiseen, jota ei olisi syntynyt ilman kolmatta tai neljättä. Pysähtyminen antaa energiaa. Täydellisissä kohtaamisen ja läsnäolon hetkissä aikakin tuntuu aivan pysähtyvän.

Hyvejähän se!

Yrittäjät ovat tehokkaita ja aikaansaavia. Yhden tunnin mittaisessa mentoritapaamisessa ehtii käsitellä kolme tai neljä isoa aihetta ajanhallinnasta hinnoittelun ja tuotepakettien kautta asiakaskohderyhmiin. Seuraavalla tapaamiskerralla voidaan hioa esimerkiksi strategiaa ja kasvutavoitteita, ja miettiä yksityiskohtia henkilöstöjohtamiseen ja yrittäjän koulutustarpeisiin. Yrittäjä voi lisätä mentorinsa osaksi liiketoimintansa liittyvää verkostoa, josta voi kehittyä myöhemmin uusia yhteistyökuvioita, asiakkuuksia, kumppanuuksia ja laajempia verkostoja.

Mentori pystyy tarjoamaan omaan kokemukseensa ja koulutukseensa perustuen uusia näkökulmia, ajattelutapoja, toimintatapaideoita, kysymyksiä ja vastauksiakin. Yrittäjä voi saada mentorilta työkaluja oman ajattelun kehittämiseen, ja siten mahdollisia muutoksia yrittäjyyteen ja

yrittötoimintaan. Omien vahvuuksien löytyminen, hyödyntäminen ja kehittäminen ovat olennaisia hyvinvointiin vaikuttavia tekijöitä meillä kaikilla. Jatkuva oppiminen on myös osa mentorointia.

Yhdessä oppiminen voi tapahtua nopeammin kuin yksinään puurtaessa. Oivallukset pohjautuvat toisen ideoihin ja kehittämistoimiin tulee uusia näkökulmia. Mentori tarjoaa ulkopuolisen näkökulman asioihin ja häneltä saa palautetta, kannustusta ja tukea. Avoin kommunikointi ja luottamus mahdollistavat henkilökohtaisen ja käytännönläheisen vuorovaikutuksen.

Ja hyötyy se mentorikin!

Mentoriksi ryhtyvällä on yleensä halu auttaa. Auttaminen lisää merkityksellisyyden tunnetta, eli silloin kokee tekevänsä jotain hyvää ja tärkeää toiselle. Mentorina toimiminen kasvattaa sekä henkilökohtaisella tasolla että ammatillisesti. Itsetuntemus ja tietotaito lisääntyvät. Oma osaaminen kirkastuu ja vahvistuu. Vuorovaikutus- ja viestintätaidot kehittyvät. Tulee pakostikin oltua ajan tasalla asioista. Yrittäjän kokema ilo ja hyöty tuntuvat hyvältä ja innostavat.

Näin yrittäjä onnistuu mentoroinnissakin!

- Mieti, haluaisitko jutella yrityksesi asioista ja yrittäjyydestä jonkun kanssa
- Kirjaa, mitä asioita haluaisit pallorella mentorin kanssa. Liittyvätkö ne pelkästään yritystoimintaan vai myös henkilökohtaisiin, yrittäjyyteen vaikuttaviin asioihin?
- Mieti, millaisen mentorin kanssa haluaisit toimia. Onko esimerkiksi iällä, koulutuksella, työkokemuksella tai yrittäjäkokemuksella merkitystä?
- Kysy rohkeasti haluamaasi henkilö mentoriksesi
 - o Voit löytää itsellesi sopivan mentorin myös esimerkiksi paikallisen yrittäjäjärjestön kautta tai Yrityskummien kautta. Myös Mothers in Business -verkostolla on valtakunnallinen mentorointiohjelma. Kaksi jälkimmäistä tahoa järjestää mentorointia aktiivisesti, joten tiedot löydät helposti verkosta.
- Haluatko tavata livenä, etänä vai puhelimitse?
- Haluatko ideoita, kysymyksiä, kommentteja, kirja- ja linkkivinkkejä vai mitä?
- Varaa kalenteriisi aikaa tapaamisille
- Jos niin sovitte mentorisi kanssa, voit tulla tapaamiseen myös ilman ”esityslistaa”, ja puhua aiheista, jotka sillä hetkellä ovat mielen päällä

Minustako mentoriksi?

Voit halutessasi olla tukena ja apuna yrittäjälle. Kaikkein tärkein taito tässäkin kanssakäymisissä on aina kuunteleminen. Anna aikaa ja tilaa toisen yrittäjän puheille. Siedä myös hiljaisia hetkiä, silloin toinen ehkä miettii ja on oivaltamassa jotain. Anna neuvoja ja näkökantoja pyydetessä. Sano ääneen hulluilta ja hassuiltakin tuntuvat ideat, se lisää luottamusta välillenne. Ole rohkeasti oma itsesi ja muista, että ei sinun tarvitse tietää kaikkea. Olet auttamassa toista yrittäjää, joka avullasi voi löytää tarvitsemansa vastaukset. Kirjaa ylös omat oppisi ja oivalluksesi, joita voit hyödyntää omassa yrityksessäsi tai muussa elämässäsi.

Hankeinfo:

Koodeja Naisyrittäjyyteen – Älykkäiden ratkaisuiden hyödyntäminen naisyrittäjien tukena -hanke, toteutusaika 1.1.2021 – 31.10.2023. Hankkeen koulutuksissa ja valmennuksissa tutustuttiin erilaisiin digitaalisiin, älykkäisiin ratkaisuihin, joiden avulla liiketoiminnan kehittäminen on mahdollista. Hanke toteutti myös kaksi pidempää mentorointiohjelmaa sekä verkostoitumistilaisuuksia, jotka yhdistivät eri vaiheissa olevia naisyrittäjiä jakamaan ja kertomaan kokemuksistaan yrittäjinä. Hankkeen kohdealueina oli Kainuu ja Pohjois-Pohjanmaa. Hankkeen rahoitus Euroopan sosiaalirahasto (ESR). Hanketta koordinoi Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus.

7 Asiakaskokemuksesta vastuullisuuden kilpailuetuun – Digipolkuja yrittäjille, Takanen Johanna

Digipolkuja yrittäjille -hanke oli täsmällinen toive Kainuun alueen yrittäjien koulutustarpeisiin. Hanke pohjautuu aiemmin toteutettuun Kainuun Digitie-hankkeeseen, jonka aikana alueen yrittäjien kanssa käytiin paljon keskusteluja siitä, millaisia koulutuksia he tarvitsisivat oman toimintansa tukemiseksi. Koulutustoiveet voitiin jakaa karkeasti kolmeen pääteemaan; asiakkuudet, markkinointi ja johtaminen. Näistä pääteemoista kehitettiin Digipolkuja yrittäjille -hankkeen kolme koulutuspolkua, joissa kolmen koulutuksen avulla käsiteltiin kutakin pääteemaa ja siihen oleellisesti liittyviä asioita.

Olemme koostaneet tämän artikkelin näistä kolmesta pääteemasta, jotka ovat myös olennaisia yrityksen liiketoiminnan kehittämisen kannalta tällä digitaalisella aikakaudella. Otamme katsauksen asiakkuuksiin ja ostopolun merkitykseen, sisällöntuotannon rooliin markkinoinnissa ja myynnissä sekä johtamisen ja vastuullisuuden asemaan strategisena kilpailuetuna. Jokaisesta teemasta nostimme myös esille kuvitteellisen yritystarinan.

Koulutuspolku 1. Asiakkuudet ja ostopolku

Digitaalinen asiakaskokemus

Digitaalinen transformaatio on muuttanut asiakkaiden odotuksia ja ostopolkua. Asiakkaiden online-kokemus, mukaan lukien heidän vuorovaikutuksensa brändin kanssa sosiaalisessa mediassa, verkkokaupoissa ja muissa digitaalisissa kanavissa, vaikuttaa suoraan heidän ostopäätökseensä. (Lemon, K. N., & Verhoef, P. C., 2016.)

Kuvitellaan "Kainuun Kukkakauppa", joka on toiminut Kajaanissa jo vuosikymmeniä. Nuorempi sukupolvi on ottanut liikkeen haltuunsa ja huomannut, että asiakkaat kaipaavat enenevässä määrin digitaalista palvelua. He ovat ottaneet käyttöön verkkokaupan ja sosiaalisen median kanavat, joiden kautta asiakkaat voivat kokea Kainuun luonnon kauneuden kukkien muodossa missä tahansa.

Personoitu ostopolku

Teknologian kehittyessä yritykset kykenevät palvelemaan asiakkaitaan yhä yksilöllisemmin. Hyödyntämällä data-analytiikkaa ja koneoppimista yritykset pystyvät paremmin tunnistamaan asiakkaan toiveet ja mukauttamaan tarjoamiaan palveluita entistä räätälöidymmin. (Kannan, P. K., & Li, H. "Alice", 2017.)

Käytännössä tämä tarkoittaa, esimerkiksi verkkokaupassa sitä, että "Kainuun Kukkakauppa" suosittelee asiakkaille kukkakimppuja perustuen asiakkaan aikaisempiin ostoksiin ja esimerkiksi vuodenaikoihin - esimerkiksi riekonjäkälää syksyisin ja lupiineja kesällä.

Koulutuspolku 2. Sisällöntuotanto markkinoinnin ja myynnin edistämiseksi

Tarinankerronta digiaikakaudella

Sisällöntuotanto ei ole enää pelkästään tiedon jakamista, vaan myös tarinankerrontaa. Brändin tarina ja sen välittäminen kohderyhmälle voi olla ratkaisevaa markkinoinnin onnistumiselle. (Gatti, L., & Caruana, A. 2019.)

Kuvitteellinen "Kainuun Makuja" on pieni lähiruokayritys, joka tuottaa herkkuja paikallisista raaka-aineista. He jakavat säännöllisesti sosiaalisessa mediassa tarinoita raaka-aineiden keräämisestä, esimerkiksi siitä, kuinka marjat poimitaan käsin Kainuun metsistä tai kuinka kala nousee puhtaista järvistä suoraan savustuspönttöön. Näiden tarinoiden kautta he pysyvät asiakkaiden mielessä ja pitävät yllä brändimielikuvaa.

Monikanavainen läsnäolo

On tärkeää olla läsnä siellä missä asiakkaatkin ovat. Tämä tarkoittaa monikanavaista markkinointistrategiaa, joka kattaa verkkosivuston, sosiaalisen median, sähköpostimarkkinoinnin ja muut mahdolliset alustat. (Rigby, D., & Bilodeau, B., 2015.)

"Kainuun Makuja" on paitsi fyysisessä myymälässä Kajaanissa, myös aktiivinen verkkokaupassaan, joka toimittaa herkkuja ympäri Suomen. He ovat myös läsnä eri ruokamessuilla ja tapahtumissa, tuoden Kainuun makuja koko Suomen ulottuville. Kaikki valitut kanavat ovat toisiaan tukevia ja pystyvät palvelemaan potentiaalisia asiakkaita heidän ostopolullaan. Osa kanavista toimii paremmin silloin, kun potentiaalinen asiakas on vasta kartoittamassa vaihtoehtoja ja hakemassa tietoa, osa palvelee paremmin jo ostaneita asiakkaita ja osa kanavista voi palvella kaikissa ostopolun vaiheissa. Yrityksen kannattaa siis mallintaa oman asiakkaansa ostopolku ja tarkistaa, että pystyyhän

potentiaalinen asiakas ostamaan sekä saamaan tarvitsemansa tiedon ostamista varten yrityksen omista kanavista.

Koulutuspolku 3. Johtaminen ja Vastuullisuus Strategisena Kilpailuetuna

Vastuullinen johtaminen

Johtaminen digiaikakaudella vaatii muutakin kuin teknistä osaamista. Eettiset periaatteet, avoimuus ja läpinäkyvyys ovat tärkeässä roolissa yrityksen maineen ja luottamuksen rakentamisessa. (Maak, T., & Pless, N. M., 2016.)

Kuvitteellinen "Kainuun Puutyö" on perheyritys, joka on tuottanut käsintehtyjä puutuotteita sukupolvien ajan. Yritys on sitoutunut kestävään metsänhoitoon ja paikallisten raaka-aineiden käyttöön, osoittaen näin vastuullisuutta ja pitkäjänteistä johtamista.

Vastuullisuus kilpailuetuna

Kuluttajat vaativat yhä enemmän yrityksiltä vastuullisuutta. Ympäristöystävälliset käytännöt, sosiaalinen vastuullisuus ja eettiset toimintaperiaatteet eivät ole enää vain lisäarvoa tuottavia tekijöitä, vaan usein odotettuja standardikäytäntöjä. (Porter, M. E., & Kramer, M. R., 2011.)

Asiakkaat arvostavat "Kainuun Puutyön" sitoutumista paikallisuuteen ja kestävyteen. He tietävät, että ostamalla yrityksen tuotteita he tukevat paikallista yrittäjyyttä ja kestävä metsänhoitoa Kainuussa. Asiakkaat arvostavat myös sitä, että yritys tukee paikallisia urheiluseuroja säännöllisesti olemalla mukana erilaisissa talkootapahtumissa ja näin tukemassa paikallisia ihmisiä.

Johtopäätökset

Digitaalinen aikakausi on tuonut mukanaan uusia mahdollisuuksia, mutta myös haasteita yritysten liiketoiminnan kehittämisessä. Menestyminen digiaikakaudella ei vaadi vain teknologista osaamista, vaan myös jatkuvaa oppimista, mukautumista ja innovaatiota. Se on mahdollisuus uudistua, kasvaa ja luoda enemmän yhteyksiä asiakkaisiin. Menestyminen tarkoittaa asiakkaiden kuuntelua, heidän tarpeidensa ymmärtämistä ja niihin vastaamista luovien ja personoiduin ratkaisuilla. Se vaatii myös sitä, että yrityksiä tulisi ja ne saisivat näkyä omalla tunnistettavalla tyylillään ja tavallaan. Kainuun yrityskehittäminen on esimerkki siitä, kuinka perinteinen liiketoiminta voi yhdistyä moderniin digiaikaan, tuoden mukanaan paikallista tunnelmaa ja ainutlaatuisia arvoja.

Viestimme yrityksille voidaan kiteyttää seuraavaan: Tarttukaa tämän aikakauden tarjoamiin mahdollisuuksiin, olkaa uteliaita ja uskaltakaa kokeilla. Nähkää uudet asiat mahdollisuuksina. Mene, kokeile, opi, tee ja menesty!

Hankeinfo:

Digipolkuja Yrittäjille -hanke, toteutusaika 1.1. – 31.12.2023. Hanke on KAMKin ja Kainuun Yrittäjien yhteishanke, jonka aikana toteutettiin alueen yrittäjille kolme erilaista koulutuspolkua. Hanke mahdollisti myös alueen yrittäjien verkostoitumista erilaisten teemallisten tapahtumien kautta. Hankkeen rahoitus Euroopan sosiaalirahasto (ESR). Hanketta koordinoi Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus.

Lähteet

Lemon, K. N., & Verhoef, P. C. (2016). Understanding customer experience throughout the customer journey. *Journal of Marketing*, 80(6), 69-96.

Porter, M. E., & Kramer, M. R. (2011). Creating shared value. *Harvard Business Review*, 89(1/2), 62–77.

Maak, T., & Pless, N. M. (2016). Responsible leadership: A relational approach. In *The Oxford Handbook of Leadership and Organizations*, 443–464.

Rigby, D., & Bilodeau, B. (2015). Both Sides Now. *Harvard Business Review*, 93(12), 90-97.

Hanketoiminta ja opetuksen kehittäminen

8 Hankevalmennuksen integrointi opetukseen – etävuorovaikutusta lähivalmennuksena, Dahl Päivi

Kajaanin ammattikorkeakoulun TKI-toimintaa toteutetaan projektien avulla. Kohderyhminä ovat toiminta-alueen yritykset, kunnat, tutkimuslaitokset sekä muut organisaatiot. Osa projekteista integroidaan opetukseen niin, että opiskelijat voivat tehdä kehittämissuunnitelmillaan esimerkiksi harjoitus- ja opinnäytetöitä. (KAMK Projektit, n. d.) Tässä artikkelissa kerrotaan *PIKA Kainuu* -hankkeessa järjestetyn valmennuksen liittämistä ammattikorkeakoulun opetukseen. Kyseessä oli yksi valmennus Viesti vaikuttavasti verkossa - valmennuskokonaisuudesta, joka tuotiin saataville oppilaitoksen liiketalouden Työelämän viestintätaidot-opetukseen.

PIKA Kainuu -hankkeen suunnitelmaan oli kirjattu välillisiksi kohderyhmiksi ammattikorkeakoulun opettajat ja opiskelijat, joille hankkeen kautta mahdollistetaan tutustuminen etätyöhön ja sen mahdollisuuksiin. Lisäksi opettajilla oli mahdollisuus saada valmista opetusmateriaalia verkkoon tuotetuista valmennuksista. (Eura2014, n. d.) Hanksuunnitelmassa mainittiin myös, että kaikki hankkeen aikana tuotettu materiaali on vapaasti hyödynnettävissä hankkeen aikana ja sen jälkeen. Nämä edellä mainitut asiat olivat mielessä, kun pohdittiin valmennusten sisältöjä.

Heti hanksuunnitelmaa lukiessa heräsi ajatus, että tässä voidaan saada jollakin tavalla saada kokemusta projektityöskentelyn ja opetuksen integroimisesta. Projektin käynnistyessä keväällä 2022 liiketalouden yhteisissä kokouksissa tuotiin esiin hankkeessa suunniteltavat syksyn valmennukset aikatauluineen, jotta opettajat voisivat huomioida ajankohdat suunnitellessaan opintojaksoja. Kaksi liiketalouden lehtoria tarttui tilaisuuteen ja syksyllä integroitiin hankevalmennus opetukseen.

Ennen syksyn valmennuskertaa varmistettiin vielä hankkeen rahoittajan edustajalta, että lähipäivä voidaan tällä tavoin toteuttaa. Rahoittaja muistutti, että valmennukset tulee suunnata ensisijaisesti hankkeen kohderyhmälle eli yrityksille. Kaikkia syksyn valmennuksia markkinoitiin alkusyksyn ja syksyn aikana suoraan hankkeen kohdeyrityksille niin sähköposteilla kuin uuskirjeillä.

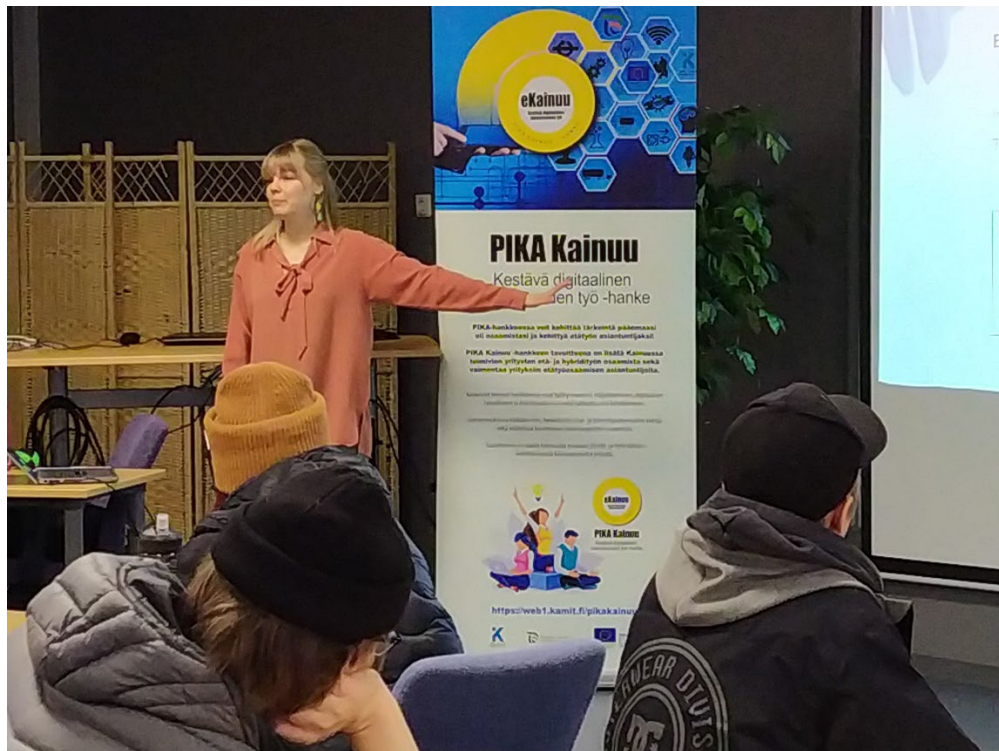
Hankevalmennuksen Integrointi

Etätyötä kehittävässä PIKA-hankkeessa järjestettiin syksyllä 2022 Viesti vaikuttavasti verkossa - valmennuskokonaisuus. Sen aloitus järjestettiin lähipäivänä ja teemana oli etävuorovaikutus.

Hankkeessa kysyttiin tarjoukset kolmelta etävuorovaikutuksen osajalta, joista valittiin toteuttaja. Lähipäivän sisältö pyrittiin suunnittelemaan siten, että se houkuttelisi mukaan sekä yritysten edustajia ja että se sopisi aamupäivän osalta myös opiskelijoille.

Etävuorovaikutusta lähivalmennuksena oli erikoinen idea, mutta päädyimme tähän sen vuoksi, että ammattitaitoisen kouluttajan uskottiin saavan myös yrityskentän edustajat kiinnostumaan teemasta. Valmennuksen integroiminen opetukseen sai paikalle opiskelijoita kahdesta eri ryhmästä lähes kolmekymmentä henkilöä, yrityksen edustajia paikalle saapui yksi.

Etävuorovaikutuksen lähivalmennuksessa oli läsnä kouluttajan oma vahva kokemus improvisaatioteatterista. Työyhteisölämpö -kouluttaja Anne Rantalan valmennus etävuorovaikutuksen merkityksestä verkossa toimi hyvin lähivalmennuksena. Tämän kokemuksen välittäminen osallistujille sekä rohkaisu itsensä likoon laittamisesta, sai opiskelijatkin pohtimaan omia vuorovaikutustaitojaan niin luokkatilanteessa kuin verkkotyöskentelyssä.

Kuva 1. Kouluttaja Anne Rantala Kajaanissa pitämässä valmennusta etävuorovaikutuksesta. Kuva Päivi Dahl.

Valmennuksessa tuli konkreettisesti esille sanoittamisen tärkeys, niin läsnä kuin virtuaalisesti verkossa. Koska verkossa työskennellessä emme pysty käyttämään kaikkia aistejamme, niin puhe ja sanoittaminen sekä eleiden ja ilmeiden näkeminen nousevat erittäin tärkeään rooliin. Autamme

toisiamme onnistumaan läsnäolon aktiivisella näyttämällä, olemme kaikki virtuaalisesti tunnelman ja ilmapiirin tuottajia. Virtuaalinen läsnäolo vaatii näkyväksi tekemistä. (Rantala, 2022.)

Valmentaja laittoi osallistujat pohtimaan tärkeää vuorovaikutuksen elementtiä - kampaammeko toisiamme puheillamme yltämään parhaimpaan vaiko kampaammeko toisen sanoillamme? Joo – ja -menetelmän avulla pääsemme luovempiin ajatuskulkuihin, kuin jos käyttäisimme niin, mutta -menetelmää. Kokeilkaa vaikka itse seuraavassa suunnittelu- tai innovointipalaverissa ja huomata ero!

Pohdinta - integroimisen anti

Parasta valmennuksen yhdistämisestä opetukseen oli se, että kouluttaja vaikutti opiskelijoihin olemalla läsnä ja opiskelijat vaikuttivat teeman tärkeydestä. Yksi opiskelija jäi valmennuksen jälkeen juttelemaan kokemuksestaan ja teemasta kouluttajan kanssa pitkäksi toviksi. Tässä tapahtui se, että viesti meni perille.

Toinen tärkeä seikka oli se, että opettajat kertoivat, jotta tällainen etävuorovaikutuksen valmennus täytyy saada paremmin yhdistettyä tulevaisuudessa Työelämän viestintätaidot-opintojaksoon. Etätyö on tullut jäädäkseen ja siitä tarvitaan tietoa opetukseen.

Projektipäällikkönä minulle jäi myönteinen kokemus valmennuskerran integroinnista opetukseen. PIKA Kainuu -hankkeen päättymisen jälkeen työskentelen Kajaanin ammattikorkeakoulussa liiketoiminta osaamisalalla lehtorina ja opetan muun muassa työelämän viestintätaitoja. Olen siirtänyt hankkeessa saatuja oppeja etätyöstä ja -vuorovaikutuksen merkityksestä mukaan opetukseen. Myös verkkoviestintätaidot ja niiden merkitys nousevat esille opintojaksolla.

Ammattikorkeakoulun eri projekteissa toteutetaan paljon erilaisia valmennuksia. Hankerahoituksissa ensisijaisena kohderyhmänä ovat yritykset ja niiden toimintaedellytysten parantaminen. Mikäli projektin luonne on sellainen, että koulutuksia/valmennuksia voisi yrittää integroida opetukseen, niin kannustan kokeilemaan. Kasvatamme tulevaisuuden tekijöitä ja siksi oppi ei ojaan kaada. Lisätään edelleen vuoropuhelua hankkeiden ja opetuksen välillä!

Hankeinfo:

PIKA Kainuu – Kestävä digitaalinen tulevaisuuden työ -hanke, toteutusaika 1.9.2021 – 31.8.2023. Hankkeessa edistettiin Kainuun yritysten etätöytäitoja ja -valmiuksia. Hankkeen toteuttaja oli Kajaanin ammattikorkeakoulu (KAMK) ja se oli Euroopan sosiaalirahaston (ESR) rahoittama. Hanketta koordinoi Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus.

Lähteet

KAMK Projektit. (N. d.). Kajaanin ammattikorkeakoulu. Saatavilla 3.10.2023 <https://www.kamk.fi/fi/Tutkimus-ja-kehitys/Projektit>

Eura2014. (N. d.). Eura2014, Työ- ja elinkeinoministeriö. Hankekoodi S22528. PIKA Kainuu. Saatavilla 3.10.2023 <https://www.eura2014.fi/rctiepa/projekti.php?projektikoodi=S22528>

Rantala A. (2022). Vaikuttava etäkohtaaminen ja virtaava yhteistyö [luentomateriaali]. Työyhteisölämpö. Kajaanin ammattikorkeakoulun intranet.

9 Verkko-ohjaus yksilöllisen opintopolun tukena, Stricker Rea

Opiskelu ja opintopolut moninaistuvat. Tarkastelen oppijoiden opintopolkuja ja ohjaustarvetta useasta näkökulmasta, sillä toimin Kajaanin ammattikorkeakoulussa tutkinto-opiskelijoiden suomen kielen lehtorina ja kieliohjaajana, mutta myös jatkuvan oppimisen asiantuntijana avoimessa AMK:ssa. Tässä artikkelissa tarkastelen kahta toimenpidekokonaisuutta, joiden avulla olemme tehostaneet yksilöllisten opintopolkujen rakentamista ja niiden ohjausta; toisen asteen opiskelijoille suunnattujen KAMKstart -opintojen uudistusta sekä *AI Edu* -hankkeessa tuotettuja, oppimisanalytiikkaan nojaavia itsenäisen opiskelun verkkokursseja.

Opiskelijat voivat valita opintoja useasta maasta ja oppilaitoksesta tarpeidensa mukaan. Monimuoto-opiskelu vetää tänä päivänä paremmin kuin koskaan, sillä työn ja perhe-elämän rinnalla opiskelu on arkipäiväistynyt. Monimuoto-opiskelu on yhdistelmä itsenäistä, verkossa suoritettavaa opiskelua ja muutamia säännöllisiä lähiopetusjaksoja. Tutkinnot rakentuvat opetussuunnitelman runkoon opiskelijoiden yksilöllisten valintojen ja aikataulujen tahtiin. Opiskelijat suorittavat entistä enemmän itsenäisiä verkko-opintojaksoja, jotka eivät sisällä opetuskohtauksia. Opinnot limittyvät ja itsenäisen työn osuus kasvaa. Jatkuva oppiminen on elämäntapamme.

Monimuoto- ja verkko-opiskelu vaativat opiskelijalta itseohjautuvuutta ja vastuunkantoa. Se vaatii myös opetuksen tarjoajalta ennakkointia ohjaukseen. Verkossa ohjattaessa ei synny dialogia, vaan opiskelija tarvitsee riittävät välineet kyetäkseen aloittamaan ja suorittamaan opintonsa itse. Opetuksen tarjoajan tulee ennakoida kysymykset ja antaa vastaukset ennen kuin opiskelija pääsee niitä kysymään.

Ohjaus yli kouluasterajojen

Yksilöllinen opintopolku luodaan monella asteella. Toisen asteen opiskelijalla on mahdollisuus tutustua ja testata edellytyksiään Kajaanin ammattikorkeakoulun eri alojen opintoihin KAMKStart-opintojen 15 opintopisteen laajuisen kokonaisuuden avulla. Opinnot sisältävät sekä geneerisiä, opiskelu- ja työelämävalmiuksia kehittäviä, yhteisiä opintoja että hiukan alakohtaisia opintoja. Vuosien 2022–23 aikana KAMKStart -opintoihin luotiin opiskelijan itseohjautuvuutta tukeva, vahvasti verkko-ohjaukseen pohjautuva rakenne ja oppimisympäristö.

Oppimisympäristönä toimi Reppu-Moodle, jota KAMK:ssa käytetään tutkintokoulutuksen opinnoissa jo laajasti. Reppu-Moodleen rakennettiin KAMKStart-kotipesä, joka toimii tukikohtana kaikille KAMKStart -opiskelijoille. Opiskelijan ilmoittauduttua ilmoittautumisportaalin kautta

opintoihin tämä saa automaattisen vastausviestin, joka ohjaa hänet kotipesään. Ensin hänen tulee kuitenkin käydä läpi yleisiä KAMK- ja korkeakouluopintoihin ohjaavia sisältöjä esittelevä kurssi, Starttipaketti. Starttipaketin avulla varmistetaan, että opiskelija saa opastuksen opinnoissa tarvittavien ympäristöjen käyttöön, ja osaa hakea tarvittaessa apua oikeasta paikasta.

Itse KAMKStart -opintoja opiskelija pääsee suorittamaan kotipesän kautta. Siellä häntä ohjataan yksityiskohtaisesti kokonaisuuden ja yksittäisten opintojaksojen valinnassa ja opintojen suoritusjärjestyksessä. Opiskelija löytää kotipesästä linkit tai pääsyohjeet kaikille kokonaisuuden kursseille. Suoritusjärjestystä on monitoroitu Reppu-Moodlen toimintojen avulla niin, että kursseja avautuu vain rajattu määrä kerralla. Näin pyritään helpottamaan kokonaisuuden hallintaa.

Kotipesässä opiskelija näkee etenemisenseurantatoiminnon avulla, kuinka opinnot kehittyvät. Etenemisenseuranta toimii siten, että opiskelija merkitsee kurssin suoritetuksi alustalla siinä vaiheessa, kun saa siitä suoritusmerkinnän. Häntä kehoitetaan myös esittelemään edistystään säännöllisesti omalle toisen asteen opintojenohjaajalleen. Korkeakouluopiskelu vaatii omatoimisuutta ja vastuunkantoa. Kotipesän kirjallisten ohjeiden, selkeän rakenteen ja edistymisenseurannan avulla opiskelijaa opetetaan ottamaan vastuuta opinnoistaan ja niistä tiedottamisesta. Kun kaikki KAMKStart -opintoihin kuuluvat kurssit on merkitty suoritetuksi kotipesässä, on aika hakea korkeakouluopiskelijaksi. Opiskelija saa kotipesässä kirjalliset ohjeet, kuinka toimia hakutilanteessa ja ottaa opintorekisteriote. Sekä kotipesän ensimmäisessä että viimeisessä huoneessa on linkki ajanvarauskalenteriin, jossa opiskelija voi milloin vain varata henkilökohtaisen ohjausajan Jatkuvan oppimisen asiantuntijoilta.

Verkkokurssista vauhtia opintoihin

Kajaanin ammattikorkeakoulun *AI-Edu* -hankkeessa on tuotettu verkko-opintojaksoja, joiden taustalla toimii vahva oppimisanalytiikka. Opintojaksot on rakennettu sekä itsenäisesti että opettajavetoisesti suoritettaviksi kursseiksi, joiden kurssialustat keräävät suorituksista dataa opiskelijan osaamisesta. Opiskelijan suorittaessa tehtäviä, onnistuessa ja tehdessä virheitä, analytiikka säilöö tiedon onnistumisista ja oppimistarpeista. Opiskelija saa tehtävistään välittömän palautteen lisäksi tietoa siitä, millä opintojakson osa-alueella hän on vahva ja mitä osa-alueita tulee opiskella lisää. Opettaja voi seurata ryhmän ja yksittäisten opiskelijoiden etenemistä ja oppimistuloksia osa-alue-, jopa harjoituskohtaisesti. Tämä mahdollistaa ohjauksen juuri niiden asioiden opiskeluun, jotka ovat opiskelijalle ajankohtaisia ja tarpeellisia.

Kajaanin ammattikorkeakoulussa opetetaan suomen kieltä ulkomaalaisille viidessä eri tutkinossa. Opiskelijat tulevat kaikilta mantereilta, ja heillä on varsin moninaiset taustat ja tarpeet.

Osa suunnittelee uraa Suomessa, toisille tulevaisuus on kotimaassa tai toisaalla. Osa opiskelijoista pääsee aloittamaan opinnot kampuksella kokonaisvaltaisesti vasta toisella lukukaudella. Suomen kielen opiskelu luokassa samantahtisesti ei siis palvele tätä ryhmää. AI-Edun yhtenä verkko-opetuksen kehittämisen osana luodaan suomen kielen verkkokursseja itsenäiseen opiskeluun niille, jotka aloittavat opintonsa kotimaassaan sekä niille, joiden ajankäytön painopiste on muissa opinnoissa ja työssä. Näin tarjotaan mahdollisuus yksilölliseen opintopolkuun, jolla kielenopiskelun ohjaus on yhdistelmä oppimisanalytiikkaa ja vastuuolettajan ohjausta. Verkkokurssien avulla voi opiskella itsenäisesti alkeet ja saada vinkkejä seuraavista kielenopiskelun askeleista. Mikäli opiskelija taas kaipaa vankempaa suomen kielen osaamista, saa hän sitä kontaktiopetuksessa.

Pilottivaiheessa haasteeksi osoittautui tekninen ohjaus maantieteellisesti kaukana oleville opiskelijoille. Verkkoympäristöjen toimimattomuus, kirjautumisongelmat ja muut tekniset haasteet olivat toistuvia, eikä aina saatu selvyyttä, oliko hankaluus järjestelmässä, ohjeissa vai lukijan taidoissa tai tavassa opiskella. Alkuohjeistusta muokattiin, kuvitettiin ja selkeytettiin sekä välitettiin käyttäjille useaan kertaan. Toiveena on, että opintonsa aloittava opiskelija pääsee jatkossa mutkattomasti kirjautumaan kurssialustalle ja omaksumaan suomen kielen alkeita jo ennen Kajaaniin saapumistaan.

Pohdinta

Verkko-opiskelu haastaa opiskelijaa luonnollisen ohjausdialogin puuttuessa. Hänen täytyy lukea ohjeita, yrittää sinnikkäästi ja erehtyä, tulkita automaattista palautetta rakentavasti. Itse tekeminen kuitenkin opettaa tehokkaasti, ja hallinnantunne voimauttaa. Kun alkuvaiheessa oppii käyttämään verkko-oppimisympäristöjä itsenäisesti ja tehokkaasti, on myöhempien vaiheiden opinnoissa vapaa keskittymään sisältöihin. KAMKStart -opintojen kautta tutkinto-opiskelijoiksi hakeutuneilla opiskelijoilla on opinnot aloittaessaan ollut jo osa ensimmäisen vuoden opinnoista valmiina sekä hyvät opiskelutekniset valmiudet ja korkeakoulun oppimisympäristöjen ymmärrys etunaan.

Verkko-opetus haastaa opetuksen ja ohjauksen. Oppimisympäristön tulee olla yksiselitteinen, helppokäyttöinen ja käytön tuen saatavilla niin opettajalle kuin opiskelijallekin. Alussa täytyy antaa ohje jokaiseen askeleeseen. Tulkinnanvaraisuutta ei sallita. Verkko-opetuksen ulottuessa kaikkialle maailmassa, tarvitaan myös ymmärrystä teknisistä ja kulttuurisista rajoitteista. Läpinäkyvän, helppokäyttöisen mutta sisällöltään kattavan oppimisympäristön tai kurssin rakentamiseen tarvitaan aikaa, asian läpikotaista hallintaa ja ennen kaikkea ihmisen näkemistä käyttäjän paikalla. Toimivat verkko-opetusmateriaalit ja -ohjausalustat tarjoavat tämän päivän opetukseen

sen vaatimaa joustoa. Ne myös vapauttavat opetushenkilöstön aikaa ja huomiota juuri sinne, missä sitä tarvitaan. Verkko-ohjauksessa mahdollistuvat yksilölliset opintopolut yli monenlaisten rajojen.

Hankeinfo:

Kajaanin ammattikorkeakoulun ESR-rahoitteinen AI - Tekoäly koulutuksen laadun ja opiskelijoiden menestyksen parantamiseen, eli AI EDU –hanke toteutettiin ajalla 1.1.2021 - 31.12.2023. Sen tavoitteena oli ottaa käyttöön luonnollisen kielen käsittelyn (NLP) keinoin tuotettuja toiminnallisuksia koulutuksen laadun ja opiskelijavuorovaikutuksen parantamiseksi. Hankkeessa kehitettiin työkaluja opetuksellisen analytiikan käyttöön muun muassa automaattisessa suoritusten arvioinnissa, opintosuoritusten arvostelussa sekä yksilöllisten oppimismallien havaitsemisessa.

10 Howspace-oppimisympäristön testausta hankkeessa, Dahl Päivi

PIKA Kainuu -hankkeessa kehitettiin kainuulaisten yritysten etätyöosaamista ja työhyvinvointia webinarivalmennusten kautta elokuun 2022 ja maaliskuun 2023 välisenä aikana. Hankesuunnitelmaan kirjoitettu teksti ”materiaali jää verkkoon kaikkien saataville” sai aikaan sen, että hankkeessa selvitettiin asiakasystävällisen oppimisympäristön käyttämistä etävalmennusten toteuttamiseen. Hankkeessa testattiin erilaisen digitaalisen oppimisympäristön soveltuvuutta valmennuksiin, materiaalien jakamiseen ja hyödyntämiseen sekä oppijoiden aktivointiin.

Valmennuksiin osallistuville haluttiin tarjota helppo pääsy materiaaleihin ja digitaalinen alusta, jolla he voisivat keskustella ja verkostoitua ajasta ja paikasta riippumatta. Kajaanin ammattikorkeakoulun oppimisympäristö Moodle ei soveltunut tarkoitukseen, koska vierailijatunnuksilla ilman kirjautumista, se sopii vain materiaalien säilyttämiseen. Näin muita Moodlen oppimista tukevia ominaisuuksia, esimerkiksi keskustelualueita tai H5P- Moodlea, ei saatu käyttöön.

Aluksi hankkeessa webinarivalmennuksiin käytettiin Teams-ohjelmistoa. Teamsiin avattiin virtuaaliluokka, joka toimi syksyn ajan valmennusten ”kotipesänä”. Eri yrityksistä vierailijastatuksen saaneilta, eli KAMKin organisaation ulkopuolisilta jäseniltä, saadun palautteen mukaan, kaikki ohjelman ominaisuudet eivät toimineet tai eivät olleet käytettävissä. Teams -webinaareissa kaikki eivät päässeet käyttämään esimerkiksi keskustelupalstaa ja toisinaan tiedostojen jakaminen ei onnistunut tai ohjelma jumittui.

Nämä seikat vaikuttivat siihen, että ryhdyttiin etsimään muita vaihtoehtoja. Hankkeessa etsittiin tietoa erilaisista digitaalisista oppimisympäristöistä. Kartoitukseen kuuluivat Mediamasteri, Howspace ja VuoLearning. Näistä Howspace osoittautui ominaisuuksiltaan kokeilemisen arvoiseksi ja sen testaamiseen saatiin lupa projektijohtajalta.

Oppimisympäristön käyttötarkoitus ja tavoitteet

PIKA-hankkeessa oppimisympäristön muutoksella haluttiin antaa yrityskehityksen asiakkaille uudenlainen myönteinen ja helppo oppimiskokemus. Lisäksi haluttiin luoda yhteisöllisyyden kokemus eri oppijoille ja mahdollistaa ajasta ja paikasta riippumaton perehtyminen sekä syventyminen teemoihin ja materiaaleihin. Howspace-ympäristöön pääsee suoraan sähköpostiin lähetetystä linkistä, eikä erillistä kirjautumista tarvita. Tämä tosin vaatii sen, että administraattori tai fasilitaattori on lisännyt osallistujat oppimisympäristöön käyttäjiksi.

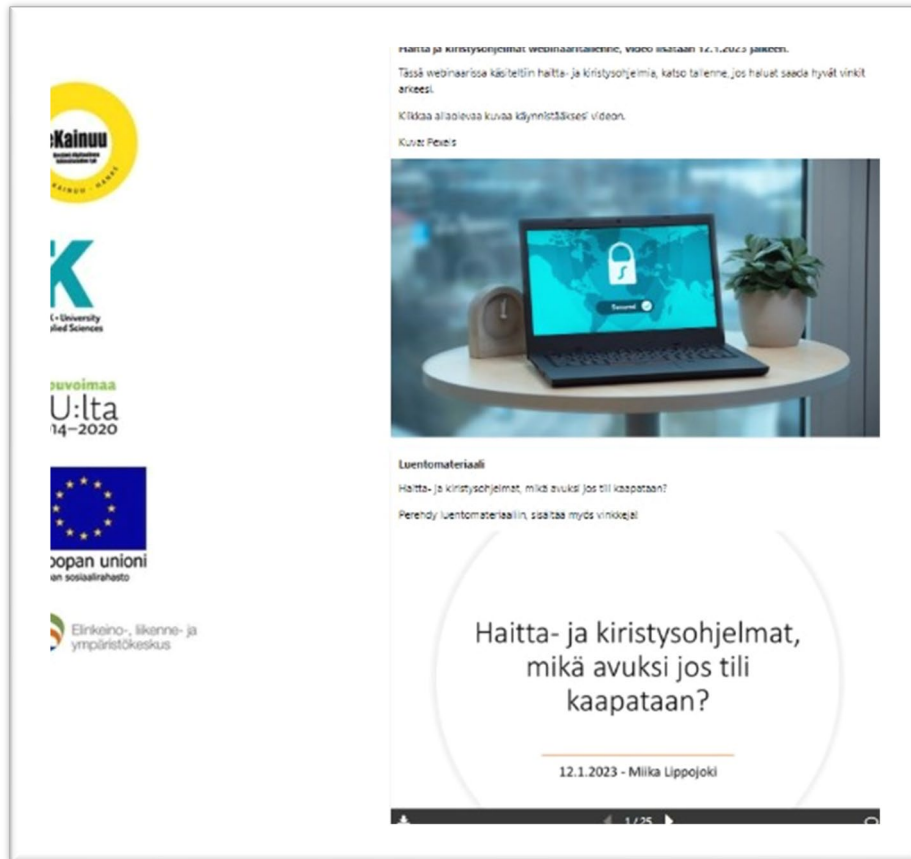
Howspace on rakennettu tukemaan vaikuttavaa yhteistyötä, dialogia ja prosesseja, joiden avulla sekä tehostetaan päivittäistä työskentelyä että uudistetaan yhteistyön tapoja jatkuvasti ja pitkäjänteisesti. Howspacen avulla keskustelut ja yhteistyö saadaan koottua yhteen paikkaan ja jokaisella kokonaisuudella voi olla oma fasilitaattorinsa, joka ohjaa yhteistä tekemistä. Howspace tukee yhteisen tavoitteen ja tarkoituksen saavuttamista ja hälytöntä osallistujakokemusta. (Howspace n. d.)

Oppimisympäristön rakenne ja toiminnallisuudet

Hanketiimi testasi Howspace-oppimisympäristöä aktiivisesti kolmen kuukauden ajan. Projekti-päällikkö toimi ohjelman pääkäyttäjänä ja kaksi projektiasiantuntijaa olivat admin-käyttäjiä. Kaikilla oli oikeus rakentaa ja muokata PIKA-hankkeen valmennussivustoa. Aluksi aikaa meni siihen, että tutustuttiin oppimisympäristön toiminnallisiin sivujen rakentamiseen. Sen jälkeen tehtiin päätös sivujen luonteesta ja käyttötarkoituksesta kohderyhmän oppimistavoitteet edellä. Oppimisympäristö on visuaalisesti selkeä, ja rakenne on helppo oivaltaa ja ottaa käyttöön.

Howspace on selainpohjainen ratkaisu, jossa oppimisympäristöä rakennetaan kuin nettisivustoa. Aluksi avataan työtila, johon avataan sivuja. Tyhjään työtilaan luodaan rakenne erilaisten valmiiden sijoituselementtien avulla. Elementteihin valitaan sopiva sisältöpohja, esimerkiksi teksti, kuva, video, audio, jne., ja tämän jälkeen lisätään haluttu sisältö. Tarvittaessa elementtejä voidaan kytkeä toisiinsa suuremmiksi kokonaisuuksiksi.

Kerran rakennettua sivua voi monistaa samassa työtilassa. Lisäksi valmiit, kokonaiset työtilat ovat monistettavissa. Työtila voi olla ryhmäkohtainen sivusto, jossa on useita sivuja. Nämä ominaisuudet nopeuttavat oppimisympäristöön rakentamista ja käyttöä erilaisiin tarkoituksiin. Lisäksi Howspaceen saa luotua yrityksen brändin tai vaikka hankkeen oman väri- ja logomaailman. Tarvittaessa brändin saa rakennettua yhtenäiseksi kaikille sivuille tai vaihtoehtoisesti jokaiselle sivulle voi luoda erilaisen visuaalisen ilmeen, kuva 1.

Kuva 1. PIKA -hankkeessa luotu Howspace -valmennusympäristö. Kuva Päivi Dahl.

Materiaalit ja ohjelman ominaisuudet

Sivulle viety materiaalipaketti voidaan rakentaa POLKU-muotoon, jolloin se paljastuu osallistujalle vaiheittain sitä mukaa, kun osallistuja etenee materiaalia katsoessaan. Tämä ominaisuus on hyvä itsenäisessä, ajasta ja paikasta riippumattomassa opiskelussa materiaaleihin perehtyessä. Osallistuja voi myös palata keskeytyneeseen kohtaan, jos materiaalipolku on jäänyt kesken.

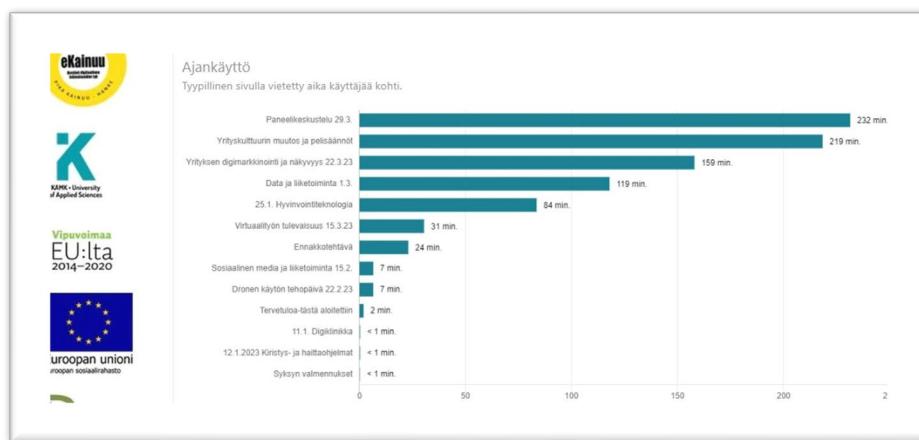
Kaikki materiaalit voidaan tuoda sivulle heti, kaikki kerralla katsottavaksi tai materiaalia voidaan näyttää vähitellen. Sovelluksessa on ns. STEPS-ominaisuus, joka mahdollistaa materiaalin vaiheittaisen avaamisen esimerkiksi webinaarin esityksen aikana. Administraattori ja/tai fasilitaattori voi käyttää tätä ominaisuutta tehdessään materiaalia sekä esityksen aikana.

Howspace-ohjelmaan on sisäänrakennettu tekoäly, joka tekee yhteenvetoja/tiivistyksiä/sanapilviä keskustelualueelle kirjoitetusta tekstistä. Se voi tehdä myös yhteenvetoa teemoittain. Sisältötyökaluissa on myös valmiita kyselyjä, jotka muodostavat vastauksista visuaalisia elementtejä, esimerkiksi pylväsgraafikkua tai piirakkakuvioita. (Howspace n.d.) Nämä työkalut havainnollistavat visuaalisesti hyvin vastauksia.

Keskustelutyökalut mahdollistavat niin samanaikaiset kuin eriaikaiset keskustelut ryhmille/osalistujille. Kyseessä on työkalu, johon voidaan määritellä esimerkiksi yksi tai useita kysymyksiä. Vastauksia voidaan kerätä niin tekstinä, äänenä tai videona. Keskustelutyökalussa voidaan määritellä, nähdäänkö toisten kommentteja ennen omaa vastausta vaiko vasta oman vastauksen jälkeen, lisäksi toisten vastauksia voidaan kommentoida tarvittaessa. Keskustelija voidaan hyödyntää esimerkiksi työpajatyöskentelyssä tai livewebinaareissa.

Aktiivisuuden seuranta

Käyttäjähallinnan toiminnoilla pystyy seuraamaan eri käyttäjien aktiivisuutta, kuva 2. Howspace mahdollistaa oppijoiden aktiivisuuden seurannan jopa tehtäväkohtaisesti. Alusta mahdollistaa sähköpostien kohdentamisen joko tehtävään vastanneille tai niille, jotka eivät ole vielä reagoineet tehtävään. Howspacessa voi lähettää sähköposteja ajastettuna ja kohdennettuna niin yksittäin kuin käyttäjälistoittain. Sähköposteihin voi liittää suoran linkin alustalle, vaikkapa juuri sille sivulle, mikä on tarkoituksenmukaista aukaista ja katsoa.

Kuva 2. PIKA -hanke, Howspace analytiikkaa käyttäjien ajankäyttö tammi-huhtikuu 2023. Kuva Päivi Dahl.

Käyttäjäseuranta kannattaa ottaa käyttöön heti valmennusten alussa, jolloin valmentajat tai fasilitaattorit pystyvät kannustamaan ja ohjeistamaan oppijoita heti tarpeen vaatiessa. Myös käyttäjien eri valmennusteemojen parissa vietetty aika antaa tietoa kouluttajalle aiheen ja koulutusmateriaalin kiinnostavuudesta.

Yhteisöllisyyden taso

Administraattorien eli työtilojen ja sivujen rakentajien tulee pohtia jo rakentamisvaiheessa sitä, kuinka sivujen käyttäjät saadaan mukaan toimintaan. Täytyy pohtia työtilan luonteen ja tarkoituksen mukaan, kuinka osallistetaan oppijoita ja luodaan yhteisöllisyyttä käyttäjien kesken.

Uuden oppimisympäristön sisäänajossa on erittäin tärkeää kertoa ja opettaa käyttäjille ohjelman ominaisuudet ja toiminnallisuudet, joita heidän odotetaan käyttävän. Toisaalta on erittäin tärkeää myös osallistaa ja kannustaa käyttäjiä tutustumaan ja kokeilemaan työtilaa. Lisäksi yhdessä käyttäjien kanssa tulee sopia työtilan pelisäännöistä etenkin reaaliaikaisten webinaarien yhteydessä.

Howspace -ohjelma mahdollistaa webinaarien/työpajojen järjestämisen suoraan alustalla ilman erillistä videokokousjärjestelmää. Valitettavasti tätä toimintoa emme ennättäneet kunnolla testata PIKA-hankkeen aikana. Tämä olisi voinut lisätä valmennettavissa yhteisöllisyyden tuntua, kun kahden ohjelman käyttämisen sijaan olisi selvitty yhdellä alustalla. PIKA-valmennuswebinaarit toteutettiin Teamsilla, koska osallistujat olivat jo tottuneet sen käyttämiseen syksyn valmennusten aikana.

Oppimisympäristön vahvuudet ja kokemuksia

Howspace on paljon muutakin kuin vain ajasta ja paikasta riippumaton oppimisympäristö. Howspace on toimiva ja hyvin tuotteistettu työkalu, ja se soveltuu erinomaisesti työpajatyöskentelyyn, etäkokousten järjestämiseen ja niiden sisältöjen esittämiseen, johtoryhmätyöskentelyyn sekä oppijoiden kanssa työskentelyyn. Alusta soveltuu mainiosti niin yhtäaikaiseen kuin eri aikaiseen työskentelyyn sekä yhteiskehittämiseen. Sivuille saa rakennettua runsaasti yhteisöllisyyttä tukevia osia ja/tai tehtäviä, ja osallistaminen onnistuu sekä reaaliaikaisesti että eriaikaisesti.

Oppimisympäristön käyttäminen oli helppoa ja sivujen rakentaminen onnistui muutaman harjoituskerran jälkeen, kun rakentamisen logiikka selvisi. Howspacen käyttäjätuki toimii hyvin, tarjolla on ryhmäkoulutuksia sekä henkilökohtaista opastusta. Ongelmatilanteissa käyttäjätuen ketteryys tukee sivuja rakentavia opettajia, valmentajia tai fasilitaattoreita.

Aluksi tulee varata riittävästi aikaa ohjelmaan tutustuttamiseen ja sitouttamiseen. Jos digitaalista oppimisympäristöä käytetään valmennuksiin tai koulutuksiin, niin ohjeistusta ja harjoittelua kannattaa korostaa heti sekä koko valmennuksen ajan.

Valmennettavien yritysten henkilöiden motivointi Howspacen omatoimiseen käyttöön oli haastavaa. Sähköposteja lähetettiin noin kerran viikossa ja niillä pyrittiin innostamaan oppimisympäristön käyttöön ja perehtymään valmennusteemoihin itsenäisesti. Valmennusten välillä oppijat käyttivät Howspacea erittäin vähän ennakkotehtävien tai tehtävien tekemiseen.

PIKA-hankkeessa havaittiin, että oppimisympäristön vaihto kesken lyhyen valmennusjakson (6 kk) ei ollut optimaalinen ratkaisu. Toisin sanoen digitaalisen oppimisympäristön käyttö kannattaa ratkaista jo suunnitteluvaiheessa, hyvissä ajoin ennen valmennusten aloitusta.

Oppimisympäristöä testasi myös kolme muuta KAMK:n henkilökuntaan kuuluvaa. He antoivat myönteistä palautetta ohjelman ominaisuuksista ja käytettävyydestä. Oppimisympäristön kokonaistestauksen aikana saatiin henkilöstölle hyvää oppia toisenlaisesta alustasta ja sen käytettävyydestä eri tarkoituksiin.

Hankeinfo:

PIKA Kainuu – Kestävä digitaalinen tulevaisuuden työ -hanke, toteutusaika 1.9.2021 – 31.8.2023. Hankkeessa edistettiin Kainuun yritysten etätyötaitoja ja -valmiuksia. Hankkeen toteuttaja oli Kajaanin ammattikorkeakoulu (KAMK) ja se oli Euroopan sosiaalirahaston (ESR) rahoittama. Hanketta koordinoi Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus

Lähteet

Howspace. (N. d.). Tuote. Saatavilla 11.5.2023 <https://howspace.com/fi/>

Kirjoittajat

Kaikki kirjoittajat työskentelevät tai ovat työskennelleet Kajaanin ammattikorkeakoulussa määräaikaissa hankkeissa. Kirjoittajat vastaavat itse tuottamiensa artikkeleiden sisällöstä, oikeellisuudesta ja valokuvien tekijöiden oikeuksista.

Dahl Päivi, FM, restonomi (yamk), lehtori, projektipäällikkö PIKA Kainuu -hanke

Jarva Marisanna, HTM, projektipäällikkö, Hankinnat Kainuussa haltuun- hanke

Kuittinen Pia, lehtori, ratkaisukeskeinen lyhytterapeutti, kauppatieteenmaisteri, mentori

Lappalainen Jaana, KTT, yliopettaja, Master School

Lukkari Tarja, MMM, erityisasiantuntija, projektipäällikkö, Hyvän elämän varmistaminen maaseutualueilla (HYMY) -verkosto

Stricker Rea, FM, lehtori, S2- ja erityisopettaja, jatkuvan oppimisen asiantuntija

Takanen Johanna, tradenomi (yamk), projektipäällikkö Koodeja Naisyrittäjyyteen ja Digipolkuja Yrittäjille -hankkeet

